

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
Кафедра англійської філології та методики викладання іноземної мови

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № ____
від « ____ » _____ 2025 р.
Завідувач кафедри Морозова І.І.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ТРОННА ПРОМОВА БРИТАНСЬКОГО МОНАРХА ЯК ЖАНР
РИТУАЛІЗОВАНОГО ДИСКУРСУ

Виконавець:
студентка: II курсу магістратури,
групи АМПЗ-62
Селятіна Майя Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:
Морозова Ірина Ігорівна,
кандидат філологічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:
за національною шкалою: _____
кількість балів: _____

Підпис керівника _____

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2025 р.

Голова Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РИТУАЛІЗОВАНОГО ДИСКУРСУ	5
1.1. Поняття «дискурс» в лінгвістиці	5
1.1.1. Історія вивчення феномену «дискурс».....	7
1.1.2. Потрактування дискурсу представниками Харківської лінгвістичної школи	10
1.1.3. Ритуалізований дискурс як соціо-лінгвістичний конструкт.....	12
1.2. Мовленнєвий акт як одиниця дискурсу	14
1.3. Невербальна та надвербальна складові дискурсу	15
Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. ТРОННА ПРОМОВА БРИТАНСЬКОГО МОНАРХА ЯК РИТУАЛІЗОВАНИЙ ТИП ДИСКУРСУ : ДІАХРОНІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	19
2.1. Тронна промова як ритуал	19
2.2. Лінгво-прагматичний рівень тронної промови як ритуалізованого типу дискурсу.....	23
2.2.1. Вербальна складова тронної промови	24
2.2.2. Невербальна та надвербальна складова тронної промови.....	51
2.3. Когнітивний рівень тронної промови як ритуалізованого типу дискурсу ...	57
Висновки до розділу 2.....	59
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ABSTRACT.....	71

ВСТУП

Ритуалізовані форми дискурсу відіграють важливу роль у суспільному та політичному житті, забезпечуючи спадкоємність традицій та стабільність комунікативних практик (див., наприклад, [12; 38]). Тронна промова британського монарха є прикладом ритуалізованого політичного дискурсу, що поєднує інституційну та символічну функції. Її дослідження дозволяє виявити особливості комунікативних стратегій, які забезпечують вплив на аудиторію та підтримку легітимності влади. **Актуальність** виконуваного **дослідження** визначається загальною антропоцентричною спрямованістю мовознавчих розвідок, що фокусує дослідника на вивченні мови в її безпосередньому функціонуванні, тобто в мовленнєвій взаємодії її носіїв.

Вищесказане обумовлює вибір **об'єкта дослідження** – це ритуалізований політичний дискурс; **предметом дослідження** виступає тронна промова британського монарха як жанр ритуалізованого дискурсу.

Метою цієї мовознавчої розвідки є аналіз тронної промови британського монарха з огляду на її ритуалізованість й виявлення структурних, прагматичних та когнітивних особливостей цього жанру політичного дискурсу.

Для досягнення поставленої у роботі мети було вирішено такі **завдання**:

- 1) визначено теоретичні засади вивчення ритуалізованого дискурсу;
- 2) схарактеризовано тронну промову як ритуалізований жанр політичного дискурсу;
- 3) проаналізовано вербальну, невербальну, надвербальну та когнітивну складові тронної промови як ритуалізованого жанру дискурсу;
- 4) встановлено динаміку складових тронної промови у діяхронії.

Матеріал дослідження становлять тексти тронних промов британських монархів XVI-XXI ст. загальним обсягом 246,107 знаків, що містять зразки вербалізації лексичного, прагматичного та когнітивного шарів тронної промови, відібрані методом суцільної вибірки.

У роботі використано наступні **методи дослідження**: дискурс-аналіз; когнітивно-прагматичний аналіз; елементи контент-аналізу й порівняльний метод.

Автором було вперше здійснено комплексний аналіз тронної промови британського монарха як ритуалізованого жанру з урахуванням когнітивних, прагматичних та комунікативних аспектів, що становить її **наукову новизну**.

Практичне значення полягає у можливості використання результатів дослідження у курсах з лінгвістики тексту, прагматики, політичної лінгвістики, а також у практиці перекладу офіційних промов.

Обсяг та структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, у т.ч. джерел ілюстративного матеріалу, й анотації. Обсяг основної частини роботи становить 62 сторінки, загальний обсяг роботи – 72 сторінки. Список використаних джерел включає 97 позицій, з яких 62 – іншомовні.

Апробація основних положень роботи відбулася на студентській науковій конференції кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (19 листопада 2025 року). На основі результатів дослідження було підготовлено і подано до друку статтю.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РИТУАЛІЗОВАНОГО ДИСКУРСУ

У першому розділі розглянуто теоретичні засади вивчення ритуалізованого дискурсу як багатовимірного лінгвістичного явища, що поєднує мовні, когнітивні, соціальні та культурні аспекти, а також проаналізовано еволюцію поняття «дискурс» у науковій думці: від античної риторики до сучасних міждисциплінарних підходів, а також представлено тлумачення цього феномену в межах Харківської лінгвістичної школи. Окрему увагу приділено ритуалізованому дискурсу як соціо-лінгвістичному конструкту, його ознакам, функціям і типології, а також ролі мовленнєвих актів, невербальних і надвербальних засобів у формуванні комунікативної події.

1.1. Поняття «дискурс» в лінгвістиці

Поняття «дискурс» належить до найуживаніших понять в сучасній лінгвістиці, проте у сучасній науці немає єдиного визначення цього феномену, хоча воно привертає дедалі більшу увагу закордонних та українських дослідників. Це – багатоаспектне поняття, що розвивається в межах когнітивно-комунікативної парадигми і розглядається як комунікативний процес, текст, система та комунікативна подія [12; 29].

Дискурс часто розуміють як текст, що включає певні екстралінгвальні фактори, такі як думки, знання, установки та цілі адресата, необхідні для розуміння тексту [12, с. 180]. Більш того, дискурс розглядається як інтегральний феномен, мисленнєво-комунікативна діяльність, що є сукупністю процесу і результату [12, с. 180], «як інструмент пізнання побудови мовлення, що розглядається в певних аспектах» [7, с. 123] – в лінгвальному та позалінгвальному в цьому дослідженні. У лінгвальному аспекті, окрім самого тексту, виділяється пресупозиція та контекст (прагматичний, соціальний,

когнітивний), які зумовлюють вибір мовних засобів [29, с. 47] учасниками комунікації.

Мішель Фуко, впливовий теоретик дискурс-аналізу, визначав дискурс «як сукупність значень та послідовностей значень, які в межах цієї сукупності щось позначають» [42, с. 47-49]. Він зазначав, що дискурс – «це не лише мова чи мовлення, а складається зі «слів та речей» [42, с. 131].

Існує тенденція розглядати дискурс як поняття, що паралельно включає два компоненти: динамічний процес мовленнєвої діяльності та її результат у вигляді фіксованого тексту. Т. ван Дейк, чиє тлумачення є визнаним в мовознавчих колах, визначає дискурс «як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними чинниками» (прагматичними, історичними, соціокультурними, психологічними тощо) [93, с. 15–18]. Він підкреслює, що дискурс є «комунікативною подією за участю щонайменше двох учасників, тоді як текст є статичним об'єктом, а дискурс – способом його актуалізації в певних ментальних і прагматичних умовах» [94, с. 367]. Т. ван Дейк розрізняє «дискурс» як актуально виголошений текст, а «текст» – як абстрактну граматичну структуру висловленого [95, с. 4–6].

О. С. Селіванова подає основні значення поняття «дискурс»: 1) зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників; 2) замкнена цілісна комунікативна ситуація; 3) стиль, підмова мовного спілкування; 4) зразок мовної поведінки в певній соціальній сфері [24, с. 279]. При цьому, дискурс стосується актуальної мовленнєвої дії, тоді як текст стосується системи мови. Текст є абстрактним теоретичним конструктом, що реалізується в дискурсі. Дискурс – це соціальний процес, до якого залучений текст, а текст – це вербальний продукт, породжений у дискурсі [24, с. 45]. Поняття дискурсу характеризується параметрами завершеності та цілісності, тобто всіма властивостями тексту [24, с. 180].

Два основних типи, на які сучасні лінгвісти розділяють цілісне явище дискурсу, – це письмовий та усний дискурс. В усному дискурсі породження та розуміння відбувається одночасно, його характеризують наявність ситуації,

використання займенників першої та другої особи однини, емоції, жести, невербальні засоби комунікації [30, с. 48]. У письмовому дискурсі породження та розуміння відбувається не одночасно, наявні повільніша швидкість, складніша синтаксична будова речень, відділення адресанта і слухача від інформації, частіше використання пасивного стану, письмовий тип потребує фізичного носія інформації [30, с. 48]. На основі різних типів семіотичних знаків можна розділити як усний так і письмовий типи дискурсу на літературний, фольклорний, міфологічний, ритуальний, театральний, неофіційний, неправдивий, лайливий, етикетний, газетний, теле- та радіодискурси, кінодискурс, рекламний, політичний, релігійний/фідеїстичний) [20, с. 6].

Таким чином, хоча дискурс – тісно пов’язаний з текстом, він є більш широким поняттям. Він розуміється як «мисленнєво-комунікативна діяльність», [29, с. 45], яка має свою сукупність процесу та результату, включаючи лінгвальний і позалінгвальний аспекти, і, одночасно, є динамічним, людиноцентрованим та соціально-орієнтованим поняттям, що дозволяє досліджувати мову в її реальному функціонуванні, враховуючи когнітивні, соціальні та культурні чинники.

1.1.1. Історія вивчення феномену «дискурс». Слово «discursus» має латинське походження. За часів Римської Імперії, коли використовували це слово, мали на увазі бесіди, діалоги, промови вчених [24, с. 278; 60]. У цьому самому значенні слово увійшло пізніше у сучасні європейські мови. Наприклад, англійське слово *discourse* має значення «використання мови для спілкування усним чи письмовим словом; дискусія чи дебати (формальний чи політичний аргумент); промова або письмовий твір на певну, зазвичай серйозну тему» [38].

І хоча термін «дискурс» у його сучасному розумінні є відносно молодим, його концептуальні корені сягають античної риторики та філософії. Античні мислителі, такі, як Арістотель, вже звертали увагу на структуру мови, її функціональне призначення у переконанні та передачі знань. Однак їхні

дослідження були зосереджені переважно на мові як інструменті, а не на її соціальному та ідеологічному вимірі.

Роботою Арістотеля, яка найбільш повно розглядає питання, що передували сучасному розумінню дискурсу, є його трактат «Риторика» (грец. *Ῥητορική τέχνη*, лат. *Ars Rhetorica*) [61].

У цьому фундаментальному творі Арістотель систематизує теорію риторики, визначивши її як «здатність знаходити можливі способи переконання відносно кожного даного предмета» [61, с. 135]. Він аналізує три основні види риторики (дорадчу, судову та епідейктичну), розглядає методи переконання (етос, патос, логос), а також приділяє увагу стилю та композиції промови [там само]. Хоча Арістотель не використовував термін «дискурс» у його сучасному розумінні, його «Риторика» є ключовою роботою, яка заклала основи для розуміння того, як мова використовується для впливу, переконання та формування громадської думки, що є невід'ємною частиною будь-якого дискурсу.

На початку XX ст. фундаментальний внесок у розуміння мови зробив Фердинанд де Соссюр з його концепцією мови (*langue*) та мовлення (*parole*). Хоча він не використовував термін «дискурс», його розрізнення між абстрактною системою мови та її конкретними реалізаціями заклало основу для подальших досліджень мови в її реальному функціонуванні [21]. У цей же період, завдяки розвитку празької лінгвістичної школи (з її акцентом на функціональний підхід до мови) та Копенгагенської глосематики (з дослідженням плану змісту), почався рух від суто структурного аналізу мови до її комунікативних аспектів [27].

Саме термін «дискурс» почав активно викоруватись у лінгвістиці та філософії у середині XX ст.. Важливу роль у цьому відіграли американська дескриптивна лінгвістика, британська лінгвістика, філософія мови та аналітична філософія. Американський дослідник Зелліг Гарріс у 1950-х роках почав аналізувати мову, що виходить за межі речення, розглядаючи її як послідовність висловлювань. Його праці заклали основи для дискурсивного аналізу як

методології [48]. У працях представника Лондонської лінгвістичної школи Джона Фірса та його послідовників, зокрема Майкла Халлідея, розвивалася теорія системно-функціональної лінгвістики, яка розглядала мову як соціальний семіотичний ресурс. Халлідей акцентував на тому, як мова використовується для створення значення у конкретних соціальних контекстах [11].

Праці Людвіга Вітгенштейна (з його концепцією мовних ігор) та Джона Остіна (з теорією мовленнєвих актів) кардинально змінили погляд на мову, показавши, що вона не просто описує реальність, а й виконує певні дії. Цей функціональний підхід став ключовим для розуміння дискурсу як дії [23; 36].

Справжній розквіт дискурсивних досліджень припадає на кінець ХХ ст., коли феномен «дискурс» став об'єктом вивчення не лише лінгвістів, а й соціологів, філософів, істориків, політологів та культурологів. Цей міждисциплінарний поворот був зумовлений усвідомленням того, що мова є не лише засобом комунікації, а й інструментом влади, формування ідентичності та соціального контролю.

Мішель Фуко, французький філософ є однією з найвпливовіших постатей у вивченні дискурсу цього періоду. Для М. Фуко дискурс – це не просто мова, а системи висловлень, які формують знання та практики у певній історичній епосі. Фуко вивів дослідження дискурсу за межі суто лінгвістичного аналізу, перевівши його у сферу соціальної та політичної філософії [42, с. 54–61, 117–122].

Голландський лінгвіст і дослідник дискурсу, Тьон ван Дейк, розробив одну з найбільш впливових теорій дискурсу, що поєднує когнітивні, соціальні та лінгвістичні аспекти, а також зв'язок між дискурсом, пізнанням і суспільством. Ван Дейк є одним із засновників критичного дискурс-аналізу (КДА) [93; 94]. Британський соціолінгвіст, Норман Ферклауф, який також є провідною фігурою у КДА, розглядає дискурс як соціальну практику, що формує та формується соціальними структурами. Його тривимірна модель аналізу дискурсу (текст, дискурсивна практика, соціальна практика) дозволяє досліджувати взаємозв'язок між мовою, владою та ідеологією [41, с. 25–28, 52–55, 79–83]. Юрген Хабермас, німецький філософ і соціолог, у рамках своєї теорії

комунікативної дії досліджував роль дискурсу в досягненні взаєморозуміння та формуванні раціональної згоди у суспільстві [4].

На початку ХХІ ст. вивчення дискурсу продовжує розширювати свої межі, інтегруючи нові теоретичні підходи та методології. Зростає інтерес до аналізу дискурсів, пов'язаних з глобалізацією, міграцією, екологічними проблемами, цифровими технологіями та новими формами нерівності (див., наприклад, роботи Джеймса Гі, Нормана Ферклауфа, Стюарта Хола, Ерена Стіба [41; 43; 44; 47; 79]). Дослідники все більше звертаються до вивчення того, як дискурси формують наші когнітивні структури, пам'ять та емоції. З розвитком цифрових медіа зростає значення аналізу дискурсу, який включає не лише вербальні електи, а й візуальні, звукові та кінетичні елементи (зображення, відео, жести тощо). Використання великих корпусів текстів дозволяє проводити емпіричні дослідження дискурсу, виявляти закономірності у використанні мови та її зв'язок із соціальними явищами. Також зростає інтерес до дискурсу в конкретних сферах: медичний дискурс, політичний дискурс, освітній дискурс, медійний дискурс, юридичний дискурс тощо (див., наприклад, роботи Тойна ван Дейка, Джеймса Гі, Пітера Гудріча [44; 46; 92]).

Отже, вивчення феномену «дискурс» пройшло складний і багатогранний шлях, розвиваючись від початкових лінгвістичних спостережень до потужної міждисциплінарної галузі. Його історія тісно пов'язана зі зміною наукових парадигм, зростанням інтересу до мови як соціального явища та усвідомленням її ролі у конструюванні реальності. Історія вивчення феномену «дискурс» є історією розвитку наукової думки від фокусування на окремих лінгвістичних елементах до комплексного розуміння мови як соціальної практики, що конструює знання, владу та реальність. Сучасне дискурсивне дослідження є динамічною та міждисциплінарною галуззю, яка продовжує розкривати складні взаємозв'язки між мовою, світом і людиною.

1.1.2. Потрактування дискурсу представниками Харківської лінгвістичної школи. Потрактування дискурсу представниками Харківської

лінгвістичної школи, зокрема І.С. Шевченко, О.І. Морозовою, Л.Р. Безугла, Є.В. Бондаренко, А.П. Мартинюк, Л.С. Солощук, базується на когнітивно-комунікативній парадигмі, яка поєднує когнітивні та комунікативні аспекти дослідження мови й мовлення [2; 14; 15; 17; 28; 30; 31; 32; 33; 34]. Представники Харківської лінгвістичної школи розглядають дискурс як цілісний феномен, що є т.зв. мисленнєво-комунікативною діяльністю, яка розгортається у широкому соціально-культурному контексті та є сукупністю процесу і результату [34, с. 233–234]. Дискурс виступає не лише об'єктом, а й методологічним принципом дослідження. Використовується «багатовекторний підхід», який передбачає рух від когнітивних до комунікативних аспектів і навпаки [30; 31].

Дослідження дискурсу, виконувані харківськими лінгвістами, дозволили вийти за межі традиційної «механістичної» онтології та перейти до «дискурсивної онтології Виготського», де явища розгортаються у соціально-психологічному оточенні результату [34, с. 235]. У цій онтології значення не просто відображаються, а конструюються мовцями в процесі соціальної взаємодії.

Нова парадигма, з точки зору представників Харківської лінгвістичної школи, базується на визнанні антропоцентричності, експансіонізму та діяльнісної природи мови й мовлення. Це означає, що мова розглядається у тісному зв'язку з людиною, її свідомістю та мисленням [2; 30; 31; 32; 33; 34]. При цьому, дослідження Харківської школи охоплюють різні типи дискурсу, виділені за різними критеріями. І.І. Морозова, наприклад, аналізує «британський жіночий дискурс» у діахронії, зосереджуючись на феномені увічливості як комунікативній практиці [18].

Таким чином, у Харківській лінгвістичній школі дискурс потрактовується як складний, багатовимірний феномен, що інтегрує когнітивні, комунікативні та соціально-культурні аспекти, а його вивчення є центральним для сучасної антропоцентричної лінгвістики.

1.1.3. Ритуалізований дискурс як соціо-лінгвістичний конструкт. У сучасній соціолінгвістиці ритуалізований дискурс розглядається як специфічна форма комунікації, що характеризується стійкими, соціально закріпленими структурами та символічним навантаженням. Його функція виходить за межі простого обміну інформацією, він виконує роль інструменту соціальної інтеграції, підтримання норм та формування колективної ідентичності (див. [16, с. 137; 43, с. 215–230; 45, с. 5–45]) У цьому контексті ритуалізований дискурс виступає соціо-лінгвістичним конструктом, оскільки його зміст, форма та функції безпосередньо зумовлені соціокультурним середовищем [22, с. 11].

Як мовленнєва діяльність, ритуалізований дискурс реалізується у формі повторюваних, стандартизованих комунікативних актів, часто закріплених у традиції або соціальних інститутах. Він може бути вербальним (молитви, тости, офіційні промови) чи невербальним (жести, церемоніальні дії), але в будь-якому випадку він ґрунтується на символічних кодах, зрозумілих для певної лінгвокультурної спільноти [11, с. 420–425; 51, с. 56–61].

З позицій соціолінгвістики, ритуалізований дискурс має такі ознаки: стереотипність, тобто використання повторюваних формул та структур; символічність – наявність культурно зумовлених значень; соціальна зумовленість – залежність від ієрархії, статусу та ролей у суспільстві; нормативність – відповідність усталеним правилам мовленнєвої поведінки певної лінгвокультурної спільноти [16, с. 138].

Як соціо-лінгвістичний конструкт, ритуалізований дискурс формується на перетині мови й соціальних практик. Його функціонування зумовлене такими чинниками, як соціальна стратифікація (адже вибір мовних форм залежить від статусу комунікантів, контексту та ступеня офіційності ситуації), культурні коди (тому що кожна культура виробляє власні ритуальні моделі мовлення, що відображають її цінності та світогляд), інституційний вплив (ритуалізований дискурс часто закріплений у правових, релігійних, освітніх та політичних інститутах), і прагматичною функцією, яка, окрім інформативної, також виконує ілокутивну функцію, формуючи очікувану реакцію слухача [11, с. 421–426].

Наразі існує декілька підходів до дослідження ритуалізованого дискурсу. А. ван Геннеп розглядає ритуал як послідовність «обрядів переходу», що структурують життєвий цикл людини та підтримують соціальний порядок [96, с. 10–25]. А. В. Тернер акцентує увагу на символічних значеннях ритуалів і понятті «лімінальності» – проміжного стану, у якому соціальні ролі та норми тимчасово змінюються [91, с. 94–130]. Д. Хаймс пропонує модель *speaking*, у якій ритуалізований дискурс розглядається як структурований комунікативний акт, залежний від контексту, учасників та мети [52, с. 56–65]. Цей підхід підкреслює, що мовні ритуали невіддільні від соціального середовища, у якому вони функціонують. В українському мовознавстві аналогічну увагу до комунікативних жанрів виявляє Л. Масенко, підкреслюючи роль стереотипних мовних форм у відтворенні культурної пам'яті [16, с. 139].

Такі дослідники, як Е. Гоффман, Дж. Холмс, Дж. Остін трактують ритуалізовані висловлювання як іллокутивні акти, що створюють соціальну реальність (наприклад, промова «Оголошую вас чоловіком і дружиною» не лише описує дію, а й реалізує її) [36; 45; 51]. Тут у фокусі – зв'язок мовленнєвих форм із соціальними ролями та владними відносинами. З іншого боку, український дослідник Г. Г. Почепцов наголошує, що ритуальні форми спілкування виступають комунікативними технологіями, спрямованими на керування соціальною поведінкою [20, с. 145–150].

Виділяють декілька типів ритуалізованого дискурсу, у т.ч. інституційний (релігійний, політичний, судовий, медіальний) та неінституційний [20, с. 148–151]. Прикладом утілення інституційного релігійного дискурсу є молитви, літургії, проповіді, що зберігають сталі формули століттями. Функції такого дискурсу – сакралізація, підтримка духовних цінностей. Ритуалізований дискурс також може бути політичним. Це – інавгураційні промови, державні звернення, дипломатичні формули ввічливості. Його функції – легітимація влади, мобілізація аудиторії. Прикладом побутового дискурсу можуть бути вітання, тости, побажання, мовні кліше у міжособистісному спілкуванні. Його функція – підтримка соціальних зв'язків. Ритуалізований судовий дискурс представлений

судовими формулами, ритуалами, церемоніями. Функції такого дискурсу – підтвердження норм, регламентація поведінки. Медіальний дискурс в його ритуалізованій формі – це телевізійні звернення, ритуальні формати шоу. Функція цього дискурсу – створення відчуття участі, підтримка масової культури.

Таким чином, ритуалізований дискурс виступає не просто набором усталених висловлень, а складним соціо-лінгвістичним конструктом, який відображає структуру суспільства, його цінності та комунікативні традиції. Він одночасно є продуктом соціального середовища і чинником, що формує це середовище, забезпечуючи сталість і відтворення соціальних зв'язків. Дослідження ритуалізованого дискурсу дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок між мовою та суспільством, а також механізми збереження культурної ідентичності та стабільності суспільства.

1.2. Мовленнєвий акт як одиниця дискурсу

Мовленнєвий акт – це цілеспрямована мовленнєва дія, що здійснюється відповідно до норм мовленнєвої поведінки, характерних для певного суспільства, і водночас мінімальна одиниця соціомовленнєвої взаємодії в межах прагматичної ситуації [1, с. 112]. У сучасній комунікативній лінгвістиці мовленнєвий акт визнається одиницею інтенцій мовця, і саме послідовність таких актів утворює дискурс [9, с. 15].

Концепція мовленнєвого акту сформована в рамках прагмалінгвістики, зокрема завдяки працям Дж. Л. Остіна та Дж. Р. Серля. Дж. Остін запровадив ідею перформативності: мовленнєвого акту як соціальної дії, а не просто опису. Він виокремив три компоненти мовленнєвого акту: локутив (*locutionary act*), або просте проголошення речення; іллокутив (*illocutionary act*), тобто комунікативна намірена дія (прохання, обіцянка, тощо); перлокутив (*perlocutionary act*), реакція адресата на висловлювання, тобто його вплив [36, с. 94–108]. Дж. Серль розвинув

ідеї Дж. Остіна, запропонувавши класифікацію іллокутивних актів: репрезентативи (assertive), констатація істинності висловленого; директиви (directive), прагнення спрямувати дію адресата; комісиви (commissive), зобов'язання мовця; експресиви (expressive), вираження емоційного ставлення; декларативи (declarative), акти, що змінюють стан справ (наприклад, оголошення) [75, с. 23–30].

У дискурсі мовленнєвий акт виступає мінімальною прагматичною одиницею, оскільки він завжди поєднує мовну форму, інтенцію мовця та реакцію адресата [5, с. 116]. Дискурс формується з послідовності актів, які організуються у смислову єдність, причому питання викликає відповідь, а твердження – згоду або заперечення. Необхідно пам'ятати, що мовленнєвий акт завжди залежить від ситуації комунікації, яка визначається соціальними ролями, культурними нормами та попереднім контекстом. Одне й те саме висловлення може мати різну іллокутивну силу залежно від обставин [31, с. 337].

Отже, мовленнєвий акт є фундаментальною одиницею дискурсу, яка поєднує форму висловлення, інтенцію мовця і реакцію адресата. Теорії Дж. Остіна та Дж. Серля створили підґрунтя для аналізу мовлення як дії, а сучасні дискурсологічні дослідження показують, що саме через послідовність мовленнєвих актів формується комунікативна подія.

1.3. Невербальна та надвербальна складові дискурсу

Дискурс як складна комунікативна подія охоплює не лише вербальні (мовленнєві) засоби, а й невербальні та надвербальні компоненти. Вони є важливими маркерами комунікативної ситуації та забезпечують повноцінність спілкування. Без урахування цих елементів аналіз дискурсу буде неповним, оскільки значна частина смислу, емоцій та інтенцій передається саме через позамовні та паралінгвістичні засоби [1; 9].

До невербальних засобів комунікації відносять усі позамовні сигнали, які супроводжують мовлення або замінюють його. Виокремлюють кілька груп невербальних засобів [37, с. 9–15, 272–280]:

- кінесика: жести, міміка, пантоміміка, які можуть підсилювати вербальне повідомлення або ж виступати самостійними носіями смислу;
- проксемика: просторове розташування комунікантів, дистанція між ними, використання простору як засобу впливу;
- окулярика та пози: контакт очей, погляд, положення тіла, орієнтація співрозмовників;
- гаптика: дотики, фізичний контакт як прояв емоційних і соціальних відносин;
- екстралінгвістика: паузи, сміх, зітхання, кашель, плач, які супроводжують мовлення та мають комунікативне навантаження.

Невербальні засоби забезпечують додаткову інформацію про емоційний стан, ставлення та інтенції мовця, формують атмосферу спілкування та можуть слугувати як підтвердження, так і заперечення змісту вербального повідомлення [19, с. 17-25, 35–40].

У науковій літературі виокремлюють три основні групи невербальних засобів комунікації: кінесичні (жести, міміка, рухи тіла та інші візуальні прояви), проксемічні (просторові параметри спілкування та фізична дистанція між комунікантами) та просодичні (акустичні характеристики голосу, зокрема інтонація, гучність, темп мовлення) [28, с. 337]. Зазначені елементи істотно впливають на процес спілкування, адже допомагають точніше інтерпретувати зміст висловлювань і підвищують ефективність міжособистісної взаємодії.

Окремо варто розглянути явище надвербальної комунікації, під якою розуміють передачу інформації за допомогою невербальних чинників, що не належать до власне мовлення [28, с. 338]. Такий тип комунікації органічно доповнює вербальні засоби і значною мірою сприяє встановленню взаєморозуміння між співрозмовниками. Л. В. Солощук наголошує, що ці елементи є відносно стабільними та здатні регулювати перебіг комунікативного

процесу [28, с. 338]. До надвербальних компонентів, з точки зору Л. В. Солощук, належать особливості зовнішнього вигляду, такі, як одяг, взуття, зачіска, прикраси чи обрані аромати. Крім того, вони охоплюють предмети, які сигналізують про індивідуальні вподобання чи соціальний статус мовця, наприклад, мобільний телефон, ноутбук або автомобіль [28, с. 338].

Таким чином, невербальні та надвербальні складові є невід’ємними елементами дискурсу. Вони не лише супроводжують мовленнєвий акт, а й формують його прагматичну силу, уточнюють і підсилюють зміст висловлювання. У поєднанні з вербальними засобами вони створюють багаторівневу систему комунікації, що забезпечує ефективний обмін інформацією та досягнення комунікативних цілей.

Висновки до розділу 1

1. Поняття «дискурс» є багатоаспектним і динамічним, тісно пов’язаним, але не тотожним поняттю «текст». Дискурс охоплює не лише текст як продукт, а й усю сукупність екстралінгвальних чинників, що впливають на комунікативний процес, включаючи когнітивні, соціальні та культурні аспекти.

2. У межах сучасної лінгвістики, зокрема когнітивно-комунікативної парадигми, дискурс розглядається як мисленнєво-комунікативна діяльність, що дозволяє досліджувати мову в її реальному функціонуванні. Історія вивчення дискурсу свідчить про його еволюцію від суто лінгвістичного поняття до міждисциплінарної категорії, яка використовується в соціології, філософії та політології. Харківська лінгвістична школа, зокрема, розглядає дискурс як цілісний, антропоцентричний феномен.

2. Ритуалізований дискурс є специфічним соціо-лінгвістичним конструктом, що відіграє ключову роль у підтриманні соціальної структури та культурної цілісності лінгво-культурної спільноти. Його основними ознаками є стереотипність, символічність, соціальна зумовленість та нормативність. Цей тип дискурсу не просто передає інформацію, а виконує важливі соціальні

функції: він забезпечує згуртованість спільноти, легітимізує владу, підтримує традиції та відтворює соціальні зв'язки. Дослідження ритуалізованого дискурсу в різних сферах (політичний, релігійний, побутовий) показує його універсальність і водночас культурну специфіку.

3. Мовленнєвий акт є мінімальною одиницею дискурсу, що поєднує мовну форму, інтенцію мовця та очікувану реакцію адресата. Теорії Дж. Остіна та Дж. Серля заклали основу для розуміння мовлення як соціальної дії. У дискурсі мовленнєві акти не існують ізольовано, а об'єднуються в послідовності, які формують цілісну комунікативну подію.

4. Сучасний дискурсу передбачає урахування невербальних (кінесика, проксемика, окулярика) та надвербальних компонентів. Ці елементи не просто супроводжують вербальне повідомлення, а й доповнюють, уточнюють та навіть заперечують його зміст. Вони виконують регулятивну, емоційно-експресивну та інтерактивну функції, забезпечуючи багатосаровий характер комунікації.

5. Вивчення ритуалізованого дискурсу вимагає комплексного підходу, що інтегрує аналіз вербальних, невербальних та надвербальних елементів, а також враховує його залежність від соціальних, культурних та інституційних чинників, характерних для лінгво-культурної спільноти, яка його творить.

РОЗДІЛ 2.

ТРОННА ПРОМОВА БРИТАНСЬКОГО МОНАРХА ЯК РИТУАЛІЗОВАНИЙ ТИП ДИСКУРСУ : ДІАХРОНІЧНИЙ АНАЛІЗ

2.1. Тронна промова як ритуал

Тронна промова, також звана коронною промовою (англ. a speech from the throne, or throne speech) – це урочиста промова голови держави, зазвичай монарха, виголошувана під час відкриття сесії парламенту. У ній викладаються пріоритети й плани уряду на найближчий період, а іноді вона також включає декларацію позиції уряду щодо різних політичних питань. Коронна промова не пишеться самим главою держави, а формується партією, що має більшість у нижній палаті парламенту [86, с. 2–3; 92]. Історія тронної промови має глибоке коріння, особливо в країнах із монархічними традиціями.

У Сполученому Королівстві тронна промова є частиною дуже урочистого ритуалу, який відбувається під час церемонії відкриття парламенту. Її зачитує монарх або лорд-канцлер Англії, а складає прем'єр-міністр. Урочисте відкриття парламенту знаменує офіційний початок нової парламентської сесії. Ця подія об'єднує три його складові: Палату громад, Палату лордів і суверена. Основні елементи церемонії залишаються майже незмінними протягом століть: починається все з процесії суверена до Вестмінстерського палацу, далі – збір членів обох палат у палаті лордів, і нарешті – зачитування промови. Починаючи з часів Карла II, з дуже рідкісними винятками, цю промову виголошував сам суверен [90, с. 2–4].

За публікацією Центрального інформаційного управління 1961 року, витоки церемонії «сягають майже дев'ятисот років», ще часів правління Вільгельма Завойовника. У ній описується, що ще до існування англійського парламенту Вільгельм I урочисто носив корону на християнські свята і «зі свого трону обговорював державні справи з єпископами, абатами, графами та баронами» [90, с. 5].

За словами історика Генрі Кобба [40, с. 40–43], вже наприкінці XIV ст. існував чітко встановлений порядок відкриття парламенту. У середньовіччі король мав бути присутнім, якщо тільки не хворів або не був у військовому поході, бо це був його парламент. Лорди та члени Палати громад збиралися в Розписній палаті в Палаті лордів у Вестмінстерському палаці, де король сидів у тронному кріслі. Промову зазвичай виголошував лорд-канцлер. Вона зазвичай включала проповідь, пояснення стану королівства та причин скликання парламенту.

У період Тюдорів промову продовжував виголошувати лорд-канцлер або хранитель Великої печатки, викладаючи причини скликання парламенту. Вона подавалася як промова самого канцлера, хоча всі розуміли, що вона відображає погляди монарха. Суверен зазвичай не виступав особисто. Проте, як зазначає Г. Кобб, відомо, що іноді вони таки говорили. Наприклад, у 1571 р. Єлизавета I підвелася та виголосила кілька вступних слів, перш ніж запросити лорда-хранителя до слова [40, с. 42].

Ця практика змінилася за правління Якова I, який часто сам виголошував довгі промови і не користувався речниками. Карл I після сходження на трон спочатку повернувся до традиції мовчання й дозволяв говорити канцлеру, але пізніше почав виступати частіше [40, с. 44–46].

За Карла II традиція, щоб сам суверен виголошував промову, утвердилася, а використання речника поступово зникло. На своєму першому відкритті парламенту в 1661 році Карл II виголосив «наймилішу промову», яку підтримав лорд-канцлер. До 1679 року Карл зазвичай виголошував коротке вступне слово, а далі виступав його речник. Але з того року речник більше не виступав, і коли суверен був присутній, лише він виголошував промову [40, с. 45–47].

Винятками були Георг I, через погане знання англійської мови, і королева Вікторія після смерті її чоловіка принца Альберта у 1861 році. Тоді промови зачитував лорд-канцлер. Після сходження на трон Едуарда VII у 1901 році монарх знову став особисто виголошувати промови. Відтоді, якщо монарх присутній, він завжди сам читає промову з трону [40, с. 47–49].

Після реставрації монархії у 1660 році стало звичним, що кожна сесія парламенту відкривалася повним державним церемоніалом і промовою монарха. До цього суверен зазвичай виступав лише на початку нового парламенту.

Церемоніал, пов'язаний з урочистим відкриттям, продовжився і після того, як англійський та шотландський парламенти були замінені Парламентом Великої Британії, а після британсько-ірландської унії 1801 року – Парламентом Сполученого Королівства Великої Британії та Ірландії (з 1922 року – Північної Ірландії) [40, с. 48–50].

Монарх прибуває до Вхідного порталу Суверена у Вежі Вікторії, де його зустрічає Верховний Лорд-камергер, який за традицією відповідає за Вестмінстерський палац, та Головний маршал, який несе загальну відповідальність за організацію церемонії. Попереду йдуть Лорд-камергер і Головний маршал (який колись ішов задом наперед, обличчям до монарха), Лорд-канцлер (який несе Гаманець з Писанням Короля), Лорд-спікер та Лорд-президент Ради. Монарх входить до Палацу, піднімаючись Королівськими сходами до Норманського ганку. Потім король прямує до Гардеробної, де одягає свої церемоніальні шати та Імператорську державну корону. Для цього передбачено Крісло Держави, розташоване під балдахіном, прикрашеним трояндою Англії, чортополохом Шотландії, конюшиною Ірландії та шифром королеви Вікторії [40, с. 52–54].

Головний маршал формує процесію, під час якої монарх прямує до Палати лордів через Королівську галерею. Спочатку відому як Галерея Вікторії, вона прикрашена портретами монархів та їхніх консортів, а також двома великими картинами, що зображують битви при Трафальгарі та Ватерлоо. Перед монархом несуть Меч держави та Капиту підтримки (два символи королівської влади). Король також проходить через Палату принца, що безпосередньо прилягає до Палати лордів, яка прикрашена портретами ранніх шотландських та англійських монархів [40, с. 54–56].

Зайнявши Трон Суверена, за яким висить Полотно Держави, король наказує Леді (або Джентльмену) Палиці Чорного Жезла викликає Палату громад

до Палати лордів через Центральне лобі. Щойно Палата громад разом зі своїм Спікером прямує до Бар'єру палати, Лорд-канцлер передає монарху Промову Короля (вона ж – Благодатна Промова). Потім монарх зачитує її обом палатам Парламенту [40, с. 56–58].

Проте, Церемонія відкриття парламенту не є сталою; вона постійно розвивається. У 1901 р. король Едуард VII розширив її церемоніальні аспекти, щоб зробити монархію більш помітною, тоді як під час Другої світової війни їх було скорочено та адаптовано до складних обставин. Нещодавно, у 1998–99 рр., кількість учасників процесії було зменшено, а час змінено. Скорочений церемоніал використовувався у 2017, 2019 та 2021 рр., останній – через обмеження, пов'язані з пандемією [90, с. 5].

Зміни також вносяться відповідно до вимог конкретних монархів. Королева Єлизавета II відкривала кожну сесію парламенту, окрім трьох (1959, 1963 та 2022), протягом свого 70-річного правління. У 2016 році вона почала користуватися ліфтом замість сходів; а у 2019 році одягла діадему замість Імперської державної корони. За винятком лише семи випадків, монарх відкривав кожну сесію парламенту з 1901 року. Король Карл III вперше відкрив парламент 7 листопада 2023 року [90, с. 6].

У сучасний період промова зазвичай починається з оголошення про майбутні державні візити та заплановані візити іноземних глав держав. Ця частина відображає стан дипломатичних та міжнародних відносин. Наприклад, промова Едварда VIII 3 листопада 1936 року та Георга VI 26 жовтня 1937 року дають уявлення про зовнішню політику напередодні Другої світової війни. Обидві згадували зростаючу напругу в Європі та загострення конфлікту між Японією та Китаєм (так звану другу японо-китайську війну) [82; 83].

У промові зазвичай викладається законодавча програма уряду на майбутню сесію парламенту. Перші виступи Едварда VIII і Георга VI переважно були присвячені промисловим та торговельним ініціативам, а також соціальній політиці. У них ішлося про вдосконалення системи охорони здоров'я, покращення житлових умов і реформування вугільної промисловості. Подібна

тематика була і в першій промові Єлизавети II 4 листопада 1952 року. У ній йшлося про плани підвищити продуктивність у гірничій справі, сільському господарстві та промисловості, а також про наміри реформувати металургійну галузь. Також уряд зобов'язувався будувати «постійну та зростаючу кількість житла» [87].

У сучасну епоху промови монархів пише уряд, і вони відображають його порядок денний. Однак є приклади, коли можна припустити, що окремі частини писалися з урахуванням особистих почуттів монарха. Так, Георг V, Єлизавета II і Карл III у своїх перших промовах вшанували пам'ять своїх батьків, які були їхніми попередниками на троні [50; 81; 87].

Сьогодні тронна промова залишається важливим державним та символічним актом. Хоча вона не має законодавчої сили, вона слугує політичним маніфестом чинного уряду.

2.2. Лінгво-прагматичний рівень тронної промови як як ритуалізованого типу дискурсу

Тронна промова як дискурс, реалізований в умовах високого ступеня ритуалізації, виконує не лише інформативну, а й символічну, легітимізуючу функцію в політичному та соціальному житті країни. Часто тронна промова проголошується не лише від особи промовця, а й від уряду, та служить для окреслення політичного курсу. Саме тому вона відрізняється стійким набором мовних і комунікативних характеристик, що забезпечують передбачуваність, урочистість і символічну вагомість промови. Тобто, урочиста промова монарха перед парламентом має формалізовану структуру й сталі мовні формули, відтворюється за традицією в певних комунікативних ситуаціях, і покликана не лише інформувати, а й символічно підтверджувати легітимність влади.

Її комунікативна мета – підтвердити стабільність інституцій, представити політичні пріоритети, закликати до єдності, формально засвідчити початок або

кінець політичного циклу. І хоча промова звернена до парламенту, вона водночас орієнтована на куди ширшу аудиторію: усіх громадян країни.

Крім того, тронна промова виконує певні чіткі функції. Так, вона виконує інформативну функцію, тобто повідомляє політичну програму, перформативну, тобто, є актом публічного підтвердження владних повноважень, церемоніальну, а саме, діє як частина державного ритуалу, консолідаційну, тобто сприяє єдності суспільства через спільні цінності.

2.2.1. Вербальна складова тронної промови. Тронна промова відрізняється сталою структурою тексту, яка схематично сформувалась ще сторіччя тому і залишається і сьогодні добре впізнаваною, традиційними формулами ввічливості, повторюваними з року в рік фразами, зверненнями до традицій, кліше та сталими формулами. Наприклад, промова **Королеви Вікторії** до парламенту, 1860 року, розпочалась так: «*My Lords, and Gentlemen ...*» [70]. Протягом всієї промови, Королева звертається до членів парламенту: «*Gentlemen of the House of Commons*» або «*My Lords, and Gentlemen*» [70].

Перша промова **Королеви Єлизавети II**, 1952 року, починається так само ж: «*My Lords and Members of the House of Commons*» [87], і далі ця фраза повторюється в її промові кожного разу, коли вона звертається до членів парламенту з новим твердженням.

Закінчує Єлизавета II свою промову такими словами: «*Other measures will be laid before you in due course. I pray that the blessing of Almighty God may rest upon your counsels*» [87].

У 1960 р. Королева звернулась до членів парламенту: «*My Lords and Members of the House of Commons*» [84]; закінчилась промова Королеви таким чином: «*Other measures will be laid before you in due course. My Lords and Members of the House of Commons, I pray that the blessing of Almighty God may rest upon your counsels*» [84].

У 2019 р. Єлизавета II звернулась до парламенту так: «*My Lords and Members of the House of Commons*» [62]; закінчила свою промову Королева так:

«*Members of the House of Commons: Estimates for the public services will be laid before you. My Lords and Members of the House of Commons: Other measures will be laid before you. I pray that the blessing of Almighty God may rest upon your counsels*» [62].

У 2021 р., Єлизавета II звернулась до парламенту так: «*My Lords and Members of the House of Commons*» [88]. Наприкінці її промови члени парламенту почули: «*Members of the House of Commons, estimates for the public services will be laid before you. My Lords and members of the House of Commons, other measures will be laid before you. I pray that the blessing of almighty God may rest upon your councils*» [88]

І у 2022 р. Королева традиційно звертається до парламенту: «*My Lords and members of the House of Commons*» [74].

Тронна промова **Короля Великобританії Карла III** 2024 р., починається з такого звертання: «*My Lords and Members of the House of Commons*». Наступне речення звучить так: «*My Government will govern in service to the country*» [56].

Протягом промови вживається істотна кількість пасивних конструкцій: «*Legislation will be introduced...*», «*A Bill will be introduced...*», «*Legislation will be brought forward...*», «*Measures will be brought forward ...*» [56].

Наприкінці промови можна знайти такі клішовані фрази: «*Members of the House of Commons : Estimates for the public services will be laid before you. My Lords and Members of the House of Commons Other measures will be laid before you. I pray that the blessing of Almighty God may rest upon your counsels*» [56].

Лексичний склад тронної промови – офіційна, урочиста, нейтральна, інституціональна, позитивно оцінна. Часто вживаються такі слова і словосполучення, як *stability, progress, unity, united, mission, growth, committed, service, ensure, trust, respect, deserve, support, opportunity, love, help, God, Crown, safety, King, Queen, pledge, parliament, cabinet of ministers, ministers, legislative initiative, sustainable development, growth, progress, prosperity, welfare* [71; 63; 83; 84; 76; 41; 49; 50; 53; 54; 55; 57; 58; 61; 62; 64; 65; 66; 67; 68; 69; 70; 73; 88; 80].

Тронні промови характеризуються частим використанням пасивних та безособових конструкцій, завдяки чому дещо знижується персоніфікація дії, а також відтворюється стратегія ввічливості та авторитетності. Наприклад, в промові Королеви Єлизавети I 1601 року були такі слова: «...*such sacrifice is woorthily received...*», «...*where it is best deserved...*», «...*had not bene tolde us...*», «...*the raines be guided...*» [80].

В урочистому зверненні до парламенту Короля Георга III 1775 р. фіксуємо: «...*have been too successfully laboured...*», «...*is repugnant to the true constitution of the colonies, and to their subordinate relation to Great-Britain...*», «...*may be too wise not to see the fatal consequence of this usurpation, and wish to resist it, yet the torrent of violence has been strong enough to compel their acquiescence till a sufficient force shall appear to support them...*», «...*it was declared in your last session that a rebellion existed...*», «...*were adapted to cases of criminal combinations...*», «...*must be created to my faithful subjects...*». [49]

Георг V в своїй тронній промові 1911 року вживав наступні дієслова в пасивному стані: «*Bills dealing with oilier measures of importance will be introduced and proceeded with as time and opportunity allow.* », «*Measures will be presented...*», «*Proposals will be submitted...*» [50].

В промові Королеви Єлизавети II 1952 року можна було почути такі слова: «*Further consideration will be given...*», «*The question of the supply of electricity in Scotland is being attentively examined...*», «*A Bill will be introduced...*», «*Proposals will be made...*» [87], в промові 1960 р. – «*Authority will be sought*», «*Legislation will be introduced*», «*A Bill will be brought*», «*Estimates for the public services will be laid*», «*A Bill will be introduced*» [84], а в промові 2021 р. – «*Measures will be brought forward ...*», «...*Proposals on social care reform will be brought forward.*», «*Proposals will be taken forward...*», «*Measures will be introduced...*», «*Laws to modernize the planning system so that more homes can be built will be brought forward...*» [88].

В своїй тронній промові 2024 р. Король Карл III використовував такі пасивні конструкції: «*Legislation will be introduced...*», «*A Bill will be*

introduced...», «Legislation will be brought...», «Action will be taken...», «Measures will be brought forward ...» [56].

З метою висловлення прогнозу і наміру, в тронній промові монархів переважно вживається майбутній час, the Future Simple Tense. Наприклад, у тронній промові Єлизавети II 1952 р. фіксуємо: *«My Government will continue to take their full share in the work of the North Atlantic Treaty Organisation as the bulwark of Western defence and the embodiment of the common aspirations of the Atlantic Community. Within that Community and in every other way they will seek to maintain the closest and most friendly relations with the Government and people of the United States of America»; «It will be My Government's aim to strengthen the unity of Europe. They will work in close association with our neighbours in Western Europe and give all possible support to their efforts to forge closer links with one another»; «My Ministers will continue the rearmament of My Forces and the development of the Civil Defence organisation, with due regard to the need for maintaining economic strength and stability» [87].*

У тронній промові 1961р. Королеви Єлизавети II фіксуємо поряд із допоміжним дієсловом *will* на позначення майбутнього часу форму допоміжного дієслова *shall*, яке вживалося із першою особою однини і множини і яке наразі вважається застарілою: *«My Government will continue to give resolute support to the work of the United Nations. The improvement of relations between East and West remains a primary object of their policy. In particular, they will go on working for the success of the Geneva Conference on the Discontinuance of Nuclear Weapons Tests and will do their utmost to achieve comprehensive disarmament under effective international control», «My Government will play their full part in maintaining the North Atlantic Alliance and the other regional pacts to which they belong. My Armed Forces will continue to make their contribution to the safeguarding of world peace», «A Bill will be brought before you to enable Sierra Leone to achieve its independence within the Commonwealth. », «...we shall renew and extend the friendships...», «...we shall visit...» [63].*

У промові Єлизавети II 2021 р. можна було почути: «*To achieve this my government will level up opportunities across all parts of the United Kingdom, supporting jobs, businesses, and economic growth, and addressing the impact of the pandemic on public services. My government will protect the health of the nation, continuing the vaccination program and providing additional funding to support the NHS*», «*My ministers will bring forward legislation to empower the NHS to innovate and embrace technology. Patients will receive more tailored and preventative care closer to home. Measures will be brought forward to support the health and wellbeing of the nation, including to tackle obesity and improve mental health. Proposals on social care reform will be brought forward. My government will build on the success of the vaccination program to lead the world in life sciences, pioneering new treatments against diseases like cancer, and securing jobs and investment across the country. My ministers will oversee the fastest ever increase in public funding for research and development, and pass legislation to establish an advanced research agency*», «*My government will strengthen and renew democracy and the constitution. Legislation will be introduced to ensure the integrity of elections, protect freedom of speech, and restore the balance of power between the executive, legislature, and the courts. My ministers will promote the strength and integrity of the Union. Measures will be brought forward to strengthen devolved government in Northern Ireland and address the legacy of the past*», «*The United Kingdom will host*» [88].

В промові Єлизавети II 2022 р. є такі форми простого майбунього часу: «*My Government will drive economic growth to improve living standards and fund sustainable investment in public services. This will be underpinned by a responsible approach to the public finances, reducing debt while reforming and cutting taxes. My Ministers will support the Bank of England to return inflation to its target*», «*A Bill will be brought forward to drive local growth, empowering local leaders to regenerate their areas, and ensuring everyone can share in the United Kingdom's success. The planning system will be reformed to give residents more involvement in local development...*» [74].

В тронній промові Карла III 2024 р. зафіксовано форми простого майбутнього часу активного і пасивного станів: «*My Government will govern in service to the country*», «*Stability will be the cornerstone of my Government's economic policy and every decision will be consistent with its fiscal rules. It will legislate to ensure that all significant tax and spending changes are subject to an independent assessment by the Office for Budget Responsibility. Bills will be brought forward to strengthen audit and corporate governance, alongside pension investment*», «*Securing economic growth will be a fundamental mission. My Government will seek a new partnership with both business and working people and help the country move on from the recent cost of living challenges by prioritising wealth creation for all communities. My Ministers will establish an Industrial Strategy Council*», «*My Ministers will get Britain building, including through planning reform, as they seek to accelerate the delivery of high quality infrastructure and housing. They will also pursue sustainable growth by encouraging investment in industry, skills and new technologies*» [56].

Винятковість історичної та політичної ролі та розуміння значимості взятої на себе місії підкреслюються частим використання монархами у їх тронній промові присвійного займенника *my*. Завдяки цьому прийому, монархи сигналізують, що не лише розуміють свою місію, але й беруть на себе відповідальність за виконання обіцянок, наданих нації в тронній промові і одночасно ототожнюють себе з усією країною, з усім народом, вважають себе і поводяться як його законна голова, підтверджуючи, що все, що роблять міністри, уряд, війська виконується з їх відома та схвалення. Створюється відчуття єдності монархів з народом.

Наприклад, в діяхронічній послідовності фіксуємо такі словосполучення із займенником *my*: у тронній промові королеви Вікторії 1860 р. – «*MY Relations*», «*MY Plenipotentiary*», «*My Forces*» «*My Naval and 5Civil Officers*», «*My Viceroy*», «*My Authority*», «*My Indian Subjects*» [70]; короля Георга VI 1936 р. – «*I have succeeded to the Throne in circumstances which are without precedent and at a moment of great personal distress. But I am resolved to do My duty, and I am sustained*

by the knowledge that I am supported by the widespread good will and sympathy of all My subjects here and throughout the world. It will be My constant endeavour, with God's help, supported as I shall be by My dear wife, to uphold the honour of the Realm and to promote the happiness of My peoples» [82]; Єлизавети II 1952 р. – «My Government will continue to take their full share...», «It will be My Government's aim to strengthen the unity of Europe», «My Ministers will continue...», «My Government will proceed...», «My Ministers will encourage...», «In the interests of the employment and the standard of living of My people, My Government will persevere...» [87], у промові 2021 р. – «My government will protect», «My ministers will bring» [88]; Карл III 2024 р. – «My Government», «My Government's legislative programme», «My Ministers will establish», «My ministers will strengthen» [56].

У тронних промовах монархів функціонують наступні засоби виразності, а саме **анафора, антитеза, градація, та трискладові конструкції**.

Анафора – «стилістичний прийом, що полягає в повторенні тих самих звуків, слів, речень на початку двох або кількох суміжних рядків, строф, фраз.» [76], який використовується для посилення пафосу та структурування тексту. Такі анафоричні повтори також створюють риторичний ефект, підкреслюючи важливість теми і послідовність у викладі думок. Майже в усіх тронних промовах можна знайти повторення фраз «My Government» та «My Ministers» на початку речень та абзаців, що підкреслює послідовність, офіційність і акцент на діях уряду. Наприклад, у тексті тронної промови Єлизавети I 1601 року активно використано анафору, яка вербалізується повторення займенників *we*, *such*, *you* на початку простих або складних речень. Це посилює емоційний вплив, надає урочистості та логічної структури монаршій промові: «we charge you tell them...», «we know, though you may gesse...», «we wish we had neither...», «we trust there resides...», «we thinke ourselves most fortunately borne...», «we passe not so much to be a Queene...», «we would willingly lose our life...» [80]. Повтор займенника *we* підкреслює залученість королеви в різні дії та рішення, надаючи промові ритмічності й офіційної урочистості.

Можна в цій промові також побачити повторення слова *such* : «such sacrifice is woorthily received...», «such griefes touch not some...», «such simple cares...», «such a Prince...», «such Subjects...» [80], що підкреслює приклади або категорії ситуацій, осіб чи почуттів, на які звертає увагу Королева Єлизавета I.

Є в промові королеви й стилістичний прийом анафора, повтор займенника *you*, що акцентує звернення до парламенту, створюючи риторичний діалог: «*You must not beguile your selves...*», «*you be off from our conceits...*», «*you are cumbred...*», «*you know our presence can not assist...*», «*you will (in your best judgement) discharge us...*» [80].

У тронній промові Георга III 1775 р. є такі зразки анафори: «*They have raised troops, and are collecting a naval force; they have seized the public revenue, and assumed to themselves legislative, executive, and judicial powers...*», «*I have acted with the same temper; anxious to prevent... I have received the most friendly offers of foreign assistance; », «*...may be too wise not to see the fatal consequence of this usurpation, and may be applied to the maintenance of its authority; », «*shall be laid before you...I shall be ready to receive the misled...shall give authority...shall think fit...shall be disposed» [49], а фраза «*My Lords, and Gentlemen*» вже традиційно, повторюється на початку і перед фінальною частиною звернення [49].***

У тронній промові Королеви Вікторії 1860 року можна знайти такі випадки уживання анафори: «*I have directed that Papers on this Subject shall be laid before you*», «*I have directed the Estimates...*», «*I have directed that these Treaties shall be laid before you*» або «*I am in communication with the Emperor of the French...*», «*I am preparing...*», «*I am glad to be able to inform you...*», «*I am deeply gratified...*» [70]. Фраза «*My Lords and Gentlemen*» повторюється на початку і наприкінці промови як риторичне обрамлення [70].

У промові Єлизавети II 2019 р можна знайти наступні випадки прийому анафори: «*My Government intends to work towards...*», «*My Government remains committed...*», «*My Government's new economic plan...*», «*My Government will bring forward...*», «*My Government will take steps...*», «*My Government will continue to invest...*», «*My Ministers will work to implement...*», «*My Ministers will continue*

work...», «My Ministers will ensure that...» [62]. Багаторазовий повтор фраз «My Government» та «My Ministers» на початку речень чи абзаців підкреслює активну роль уряду та його міністрів у здійсненні політичного курсу, окресленого монархом. Фраза «My Lords and Members of the House of Commons» [62] також повторюється на початку і наприкінці промови як риторичне обрамлення.

У тронній промові Короля Карла III 2024 р. є такі анафори: *«My Government will govern in service to the country.», «My Government's legislative programme will be mission led...», «My Government is committed to making work pay...», «My Government believes that greater devolution...», «My Government recognises the urgency of the global climate challenge...», «My Government will seek to strengthen the border...», «My Government will improve the National Health Service...», «My Government will take steps to help rebuild trust...», «My Government will strengthen its work with the devolved governments...», «My Government will continue to support the political institutions...», «My Government will ensure a strong defence...», «My Government will continue to give its full support to Ukraine...», «My Government will seek to reset the relationship with European partners...», «My Government will play its part in trying to secure long term peace...» [56].*

Також в цій промові зафіксована повторювана фраза «My Ministers»: *«My Ministers will establish an Industrial Strategy Council», «My Ministers will get Britain building...», «My Ministers will bring forward legislation...», «My Ministers will seek to raise educational standards...», «My Ministers will also legislate to restrict advertising...» [56]. На початку і наприкінці промови є ті самі фрази, що й у попередників-монархів «My Lords and Members of the House of Commons» [56], які, разом із іншими анафорами, використовуються для риторичного підсилення і структурування промови.*

Такий риторичний прийом, як **антитеза**, тобто «стилістична фігура, що характеризується симетричною будовою і різким протиставленням понять, образів, думок» [76], регулярно використовується в тронних промовах монархів для зіставлення протилежних або контрастних ідей для підкреслення змісту проголошеного.

У промові Єлизавети I 1559 року, антитези є важливим риторичним прийомом, який вона використовує для підкреслення моральної позиції, влади, особистої відданості Богові і турботи про державу, навіть попри відмову від шлюбу. Наприклад, там є такі слова: «...*if either ambition of high estate offered to me in marriage... or... the danger of my enemies... could have drawn or dissuaded me from this kind of life, I had not now remained in this estate wherein you see me*» [89]. Амбіція та шлюб, влада та становище протиставляються особистому вибору служіння Богові та цнотливому життю. Це – основна моральна антитеза: земне протиставлене духовному, власна вигода – служінню та обов'язку.

Також там є такі слова: «...*for a guerdon constrained and a gift freely given can never agree together*» [89], де королева прямо називає примусову винагороду, *guerdon constrained*, і вільний дарунок, *gift freely given*, несумісними. Це – антитеза між вимушеним обов'язком і добровільним жестом, яка підкреслює: королева не піддається тиску. У висловленні «...*being unfitting and altogether unmeet for you to require them that may command or those to appoint whose parts are to desire...*» [85], можна прослідкувати протиставлення владних і тих, хто просить. Ця антитеза нагадує про ієрархію влади: хто має наказувати, а хто має просити.

В уривках «...*lived and died a virgin*» та «...*such offspring as may come of me... may become perhaps ungracious*» [89] протиставляються життя у цноті та народження нащадків, які можуть бути невдячними або недостойними. Ця антитеза підкреслює перевагу особистої чесноти над династичним ризиком. Слова «...*he shall be as careful for the realm and you – I will not say as myself, because I cannot so certainly determine of any other...*» [89] демонструють протиставлення власної перевіреної турботи і непевності щодо майбутнього чоловіка. Ця антитеза покликана підкреслити, що вона – надійна, а інший – невідомий фактор.

У фразі «...*a fit governor, and peradventure more beneficial to the realm than such offspring as may come of me*» [89] зчитується протиставлення кровного спадкоємця і розумного, призначеного правителя. Тут підкреслюється ідея, що розумна політична спадкоємність може бути кращою, ніж ризикована біологічна.

Ці антитези – риторичні засоби, що формують образ сильної, розсудливої і морально вищої правительки, яка відмовляється піддатися тиску щодо шлюбу, керуючись вищими цінностями та інтересами держави.

В урочистій промові Георга III 1775 р. також антитези використовуються для підсилення драматизму звернення і слугують риторичним засобом переконання слухачів. Наприклад «...even that province we wished rather to reclaim than to subdue» [49] являє собою протиставлення м'якого підходу (*reclaim*, тобто, повернути, відновити) жорсткому (*subdue*, тобто, підкорити силою).

Наступний приклад ілюструє протиставлення стриманості і поміркованості жорстким діям (*coercive acts*): «*The resolutions of Parliament breathed a spirit of moderation and forbearance; conciliatory propositions accompanied the measures taken to enforce authority; and the coercive acts were adapted...*» [49]. Так само у фразі «...shall be ready to receive the misled with tenderness and mercy... against whom this force will be directed», [49] є протиставлення сили (*force*) та гуманному підходу (*tenderness and mercy*).

У цій тронній промові антитезу як риторичний прийом ілюструє протиставлення порядку і спокою безладу і хаосу: «...the re-establishment of order and tranquillity... You see the tendency of the present disorders...» [49]. Вірність протиставляється бунту й ворожнечі: «...many of these unhappy people may still retain their loyalty... now openly avow their revolt, hostility, and rebellion» [49]. А в цьому уривку можна побачити протиставлення свободи підданих Великобританії «зрадницьким» намірам лідерів колоній: «...convinced, that to be a subject of Great Britain... is to be the freest member of any civil society in the known world...the traitorous views of their leaders» [49].

У промові Королеви Вікторії на відкритті Парламенту 1860 р. антитези відіграють важливу роль у створенні дипломатичного, піднесеного й риторично виваженого стилю. Ці протиставлення допомагають підкреслити баланс між силою і стриманістю, миром і воєнною готовністю, внутрішнім благополуччям і зовнішніми викликами. Наприклад, в словах «My Relations with Foreign Powers continue to be on a friendly and satisfactory Footing», «A dispute having arisen

*between Spain and Morocco...», «Their further Progress was opposed by Force...» [70] простежуємо риторичне протиставлення загального миру та доброзичливості із окремими вогнищами конфлікту. Водночас ця антитеза показує, що імперія здатна вести мирну політику, але готова діяти рішуче, коли це потрібно. Є в цій промові і такі слова: «...to obtain for the People of Italy freedom from Foreign Interference by Force of Arms...» і «...if the prompt Acquiescence... shall obviate the Necessity for the Employment of Force» [70]. Протиставлення *peaceful settlement* і *employment of force* є антитезою між мирним розв'язанням і використанням сили у зовнішній політиці. Це – типова дипломатична формула: прагнення до миру, але готовність до війни.*

У фразях «...the Loyalty of My Indian Subjects...» і «...Districts which had been the principal Scene of Disorder...» [70] протиставляються ідеї лояльності та заколоту та підкреслюється успішне відновлення порядку. В уривку «*This Manifestation of Public Spirit has added an important Element to our System of National Defence*» [70] є антитеза *public spirit* і *external threats*, яка підкреслює ідею, що внутрішня єдність і воля народу — зброя проти зовнішніх загроз.

В уривках «...Pauperism and Crime have diminished...» і «...the great Interests of the Country are generally in a sound and thriving Condition» [70] вбачаємо яскраву антитезу між зменшенням соціальних проблем та зростанням національного добробуту. У словах «...such a further Fusion of Law and Equity as may be necessary...» цієї урочистої промови міститься традиційна юридична антитеза між буквою закону та справедливістю. Монарх підтримує поєднання формальності та моральності у правосудді.

Також в цій промові можна знайти такі фрази: «*I fervently pray that His beneficent Power may guide your Deliberations...*», «...Measures will be laid before you...», «...*I am preparing... an Expedition...*» [70]. Тут ми вбачаємо протиставлення роздумів парламенту та ініціативності королеви, а також прослідковуємо антитезу між обговоренням, *deliberation*, у парламенті та діями, *action*, монархії та її уряду.

У промові Королеви Єлизавети II 1952 р. антитези використовуються як риторичні фігури, що підкреслюють контрасти між миром і війною, стабільністю і необхідністю змін, традицією і модернізацією, внутрішньою та зовнішньою політикою. Наприклад: «*By His selfless devotion to His duties as your Sovereign My Father set an example which it will be My constant endeavour to follow*» та «*I look forward with deep pleasure to fulfilling... My long cherished hopes of visiting... My peoples in Australia, New Zealand and Ceylon*». [87]. Минуле, приклад батька протиставлене майбутньому, новим візітам. Таким чином, тут можна відстежити антитезу між повагою до традицій і власною роллю в сучасності.

Є там також фраз: «*I earnestly pray that in Korea an early armistice will be arranged. Until this is accomplished the continued participation of My Forces in this conflict...*» [87]. Це – антитеза між ідеалом і реальністю, де мирна молитва про припинення вогню – протиставлена продовженню військової участі.

У наступних уривках, «*My Ministers will continue the rearmament of My Forces and the development of the Civil Defence organisation...*» та «*...with due regard to the need for maintaining economic strength and stability*», [87] можна побачити протиставлення між витратами на оборону та необхідністю зберегти економічну рівновагу. Це – антитеза інтересів безпеки і економіки. В словах «*...to co-operate in increasing productive efficiency and thus to produce at lower cost...*» [87] протиставляються зростання продуктивності і зменшення витрат. Це – не протилежності за змістом, але структурна антитеза, яка показує дві різні мети в одному процесі.

У фразах «*My Ministers will propose an extension of the existing temporary Acts on leasehold property...*» і «*...and will seek an opportunity of making known their policy on this subject.*», [87] протиставляються тимчасові державні заходи і прагнення до публічного обговорення та майбутньої стабільної політики. Це – антитеза між тимчасовістю і перспективною політикою. Отже, всі ці антитези використовуються для підкреслення балансу між обов'язками і викликами, які стоять перед монархом і урядом.

В промові Єлизавети II 1960 р. антитези з'являються в основному як контрасти між протилежними поняттями, часто на рівні ідей, стратегій або геополітичних інтересів: «*My Government will seek to maintain a sound economy and to ensure a well-balanced growth of production in conditions of high and stable employment*» [84], а також «*Their aim will be to preserve stability of the general level of prices and to further the expansion of overseas trade and strengthen the balance of payments*» [84]. У вищенаведених прикладах є контраст між стабільністю економіки, цін, та зростанням виробництва, торгівлі. Це – класична антитеза: прагнення зберегти статус-кво і водночас активно розвивати економіку.

Наведемо зразок політичної антитези, де співпраця в межах вузкого альянсу (EFTA) протиставляється ширшій меті – єдності всієї Західної Європи: «*They will continue to cooperate with their partners in consolidating the European Free Trade Association. At the same time, they will work towards the political and economic unity of Western Europe...*» [84]. Також в тексті постійно чергуються посилення на візити за кордон, підтримка ООН, співпраця з НАТО, які протиставляються реформі освіти, соціальному забезпеченню, будівництву житла, боротьбі зі злочинністю. Це – структурна антитеза між міжнародною та внутрішньою політикою, яка підкреслює баланс обов'язків уряду.

Уривки про молодь і пов'язані з нею освіту, спорт, університети, протиставляються частинам про старше покоління і пов'язані з ними пенсії, соціальні виплати. Це створює антитезу поколінь, що підкреслює інклюзивність політики уряду: «*My Government's concern for young people...*» та «*War pensions will be increased... retirement pensions and other benefits...*» [84].

Таким чином, у цьому тексті тронної промови антитеза використовується як риторичний засіб для демонстрації балансу: між стабільністю й розвитком; між внутрішніми і зовнішніми завданнями; між поколіннями; між традицією та інновацією. Ці контрасти – не завжди виражені в одній фразі, але вони чітко і структурно вибудовують логіку виступу.

У промові Королеви Єлизавети II 2021 р. фіксуємо такі приклади функціонування антитези як стилістичного прийому: «*My government will lead the way in ensuring internet safety for all, especially for children, whilst harnessing the benefits of a free, open, and secure internet*» [88], де антитеза полягає в поєднанні потреби контролю і безпеки, яка передбачає обмеження, з ідеєю свободи і відкритості, яка передбачає мінімальне втручання. Це – класичний приклад антитези в політичній риторичній: показати, що два потенційно суперечливі принципи, безпека vs свобода, можуть співіснувати.

В цієї ж промові є ще один випадок уживання риторичного прийому антитези: «*My ministers will oversee the fastest ever increase in public funding for research and development... while ensuring that the public finances are returned to a sustainable path*» [88]. Це – антитеза між економічною експансією та бюджетною стриманістю, яка підкреслює баланс між інвестиціями та фінансовою відповідальністю, активним, великомасштабним фінансуванням та стриманістю і контролем у державних витратах.

Ще одна антитеза в цьому тексті має такий вигляд: «*My ministers will address lost learning during the pandemic and ensure every child has a high-quality education and is able to fulfil their potential*» [88]. Вона побудована на контрасті між втратою та реалізацією або відновленням чи зростанням.

Ці антитези, безпека в інтернеті vs свобода в інтернеті, зростання витрат на інновації vs фінансова стабільність, виконують важливу риторичну функцію: демонструють здатність уряду тримати баланс між суперечливими, але однаково важливими цінностями.

Градація, «поступове нарощування або зменшення значення, емоційної напруги чи серйозності висловлень» [76], також часто використовується монархами в їх промовах перед парламентом як риторичний засіб для створення ефекту розвитку, підкреслення важливості тем або посилення впливу на аудиторію.

У зверненні до Парламенти Єлизавети I 1601 року градація як стилістичний прийом використовується неодноразово. Вона служить для

емоційного нарощування, посилення урочистості, патріотизму та демонстрації самопожертви правительки заради добра народу. Наприклад, в промові є такі слова: «*Know, I accept them with no lesse Joy, than your Loves can have desire to offer such a Present, and do more esteem it, than any Treasure of Riches; for those We know how to prize, but Loyalty, Love, and Thanks, I account them invaluable*» [80]. Тут зафіксована емоційна градація значущості дарунку, що поступово зростає від *any Treasure of Riches*, тобто матеріальних благ та цінностей, до *Loyalty, Love, and Thanks*, нематеріальних, моральних та духовних якостей, і, на кінець, каже: «*I account them invaluable*», що є вже максимальною емоційною оцінкою, яка перевищує всі скарби.

Далі в промові є така градація небезпек, від яких королева захищає народ: «*to conserve you in Safety, and to preserve you from Danger; yea, to be the Instrument to deliver you from dishonour, shame, and infamy; to keep you from servitude, and from slavery under our Enemies, and cruel tyranny, and vile Oppression intended against Us*» [80]. У цьому випадку градації загроз кожне наступне поняття – сильніше за попереднє, і це створює потужне враження про небезпеки, від яких вона оберігає своїх підданих: *Safety – Danger – dishonour – shame – infamy – servitude – slavery – tyranny – vile Oppression*.

Є в цьому тексті градація для реалізації понять самозречення і служіння: «*For it is not my desire to live or reign longer, than my life & reign shall be for your good. And though you have had and may have many mightier and wiser Princes sitting in this Seat, yet you never had, nor shall have any that will love you better*» [80]. Тут аналізований риторичний прийом допосагає підсилити образ не наймогутнішої чи найрозумнішої, але найвідданішої правительки: *mightier – wiser – love you better*.

Також можна дешифрувати філософську градацію у порівнянні влади: «*The cares and trouble of a Crown I cannot more fitly resemble, than to the Drugges of a learned Physitian, perfumed with some Aromatical savour, or to bitter Pils gilded over...*» [80] для посилення образу: неприємне – всередині, хоч і прикрашене зовні.

Нарешті, в цій тронній промові королеви є градація вірності та праведності: «...*I have ever set the last Judgement day before mine eyes, and so to rule, as I shall be Judged and answer before a higher Judge...*» [80]. Це – підсилення рівнів відповідальності: земне правління – Божий суд – моральна відповідальність – самозвіт перед Богом.

Отже, у промові Єлизавети I градація виконує ключову риторичну функцію: посилює патетичний ефект, демонструє велич, жертвність та щиру любов до народу. Вона переходить від матеріального до морального, від зовнішнього до внутрішнього, від звичайного до піднесеного.

У промові Королеви Вікторії 1880 р. є такі слова: «*Since that period the gallantry of my troops has continued to be conspicuous, and the labours of my Government in India have been unremitting. But I have to lament that the end in view has not yet been attained. My efforts will, however, be unceasingly directed towards the pacification of Afghanistan...*» [69]. Тут використовується градація в описі зусиль в Афганістані. В цьому уривку можна побачити послідовне нарощування градусу зусиль: згадку про мужність військ, потім – про невтомну працю уряду, далі – тривале невиконання мети, і зрештою – обіцянка безперервних зусиль. Це риторичне зростання створює напруження і показує серйозність ситуації та рішучість уряду.

Також є градація в переліку законодавчих ініціатив: «*Among the chief subjects... will be Bills for giving more effectual protection to the occupiers of land against injury from ground game, for determining on a just principle the liabilities of employers for accidents sustained by workmen, and for the extension of the borough franchise in Ireland*» [69]. Це – градація за соціальним масштабом і значущістю: захист від шкоди від диких тварин (локальна проблема), далі – відповідальність роботодавців за нещасні випадки (ширша соціальна тема), і на кінець – розширення виборчих прав в Ірландії (питання національного масштабу і політичної реформи).

Ще один випадок градації в цій промові – в частині про Південну Африку: «...*to make provision for the security of the indigenous races, and to extend to the*

European settlers institutions based on large and liberal principles of self-government» [69] : спочатку йдеться про безпеку корінного населення, а потім – про надання самоврядування європейцям, що передає політичне зростання рівня автономії.

Отже, градація як стилістичний засіб у цьому звертанні до членів парламенту використовується для логічного і емоційного посилення впливу на слухачів, зокрема в описах зовнішньої політики, внутрішніх реформ і соціального законодавства.

В промові Королеви Єлизавети II 2019 р. також спостерігається послідовне нарощення значущості або емоційної сили тверджень. Наприклад, в промові є такі слова: «*My Government will prioritise investment in infrastructure and world-leading science research and skills, in order to unleash productivity and improve daily life for communities across the country*» [62]. У цьому прикладі градації відбувається нарощення важливості: спочатку йдеться про інфраструктуру (базовий рівень), далі – про науку (вища інтелектуальна інвестиція), потім – про навички (людський капітал), потім стає зрозуміло, що усе це — задля зростання продуктивності, і в кінцевому результаті — покращення повсякденного життя всіх громад (вища мета).

Інший приклад градації фіксуємо в плануванні діяльності юридичної системи так: «*New sentencing laws will ensure the most serious violent offenders, including terrorists, serve longer in custody*» [62]. Тут йдеться про зростання ступеню суспільної небезпеки.

Ще в цій тронній промові є такий випадок градації: «*My Ministers will promote the United Kingdom's interests, including freedom of speech, human rights and the rule of law*» [62] – абстрактних цінностей від свободи слова – до прав людини, і на кінець – до верховенства права як найбільш комплексного та глибокого поняття.

Ці приклади показують, як королева у своєму зверненні використовує градацію для підкреслення важливості намірів уряду та послідовного розгортання аргументації.

В тронній промові Короля Карла III 2023 р. градація як стилістичний засіб використовується для поступового нарощування важливості, масштабу або емоційної напруги. Вона допомагає посилити переконливість і вплив промови, формуючи в слухача відчуття руху від менш значного до більш значного, від локального до глобального, від конкретного до універсального.

Наприклад, у фразі «*My Government will continue to take action to bring down inflation, to ease the cost of living for families and help businesses fund new jobs and investment*», [81] можна побачити градацію в зростанні масштабу економічних заходів: спочатку – боротьба з інфляцією (макроекономічний рівень), потім – покращення життя родин (соціально-побутовий рівень), наприкінці – підтримка інвестицій і створення робочих місць (економічний розвиток).

У відривку «*My Ministers will introduce new legal frameworks to support the safe commercial development of emerging industries, such as self-driving vehicles, introduce new competition rules for digital markets, and encourage innovation in technologies such as machine learning*» [81] наявна градація технологічної новизни та складності: від конкретних прикладів (*self-driving vehicles*) – до ширших ринкових правил (*digital markets*), і, насамкінець, – до найсучасніших і абстрактніших технологій (*machine learning*).

Є в промові Короля і градація щодо зусиль у сфері охорони здоров'я: «*...cut waiting lists and transform the long-term workforce... delivering on the NHS workforce plan... expanding and transforming mental health services... create a smokefree generation...*» [81] Градус зусиль підвищується від оперативних проблем (*waiting lists*) до структурних реформ (*workforce plan*), потім – до розширення доступу до психічної допомоги (*mental health services*) і – до радикальної довгострокової цілі (*smokefree generation*).

Далі згадується сфера безпеки, стилістично оформлена за допомогою прийому градації: «*A bill will be brought forward to ensure tougher sentences... empower police forces and the criminal justice system... give the security and intelligence services the powers they need... protect public premises from terrorism...*» [81] – фіксуємо поступове посилення силової реакції: покарання злочинців, потім

– розширення повноважень поліції, після цього – робота спецслужб проти нових загроз, і на кінець – запобігання терактам і безпека об’єктів.

Ще один випадок градації можна спостерігати стосовно зростання масштабу дій в міжнародній політиці: «...support Ukraine, strengthen NATO, address the most pressing security challenges... support the cause of peace and stability in the Middle East» [81] – від окремої держави (*Ukraine*) до міжнародного альянсу (*NATO*) і потім – до глобальних загроз і врегулювань (*the Middle East*).

І в заключному зверненні є градація ідеологічного тону: «*My Government will, in all respects, seek to make long-term decisions... address inflation and the drivers of low growth... put the security of communities and the nation ahead of the rights of those who endanger it. By taking these long-term decisions, my Government will change this country and build a better future*» [81] – градація зростає від рішення як методу до економіки, звідти – до безпеки та цінностей і далі – до загального бачення майбутнього.

Таким чином, градація в цій промові служить риторичному посиленню: вона будує наратив від меншого до більшого, від поточного стану до майбутнього бачення, формуючи в аудиторії відчуття руху, масштабу та прогресу.

У тронних промовах монархів часто використовуються **трискладові конструкції**, зазвичай «дієслів, іменників чи іменникових фраз, які з’єднані безсполучниковим зв’язком (комами) або сполучниками і служать для створення ефекту урочистості, ритмічності чи стилістичної виразності» [57].

Наприклад, в урочистій промові Єлизавети I 1559 р є фраза «...*for the weal, good and safety whereof I will never shun to spend my life*», [89] яка містить трискладову конструкцію з трьох іменників на позначення добробуту держави: *weal, good and safety*. Є в цій промові фраза, що містить трискладову дієслівну конструкцію: «*that a Queen, having reigned such a time, lived and died a virgin*» [89].

В урочистому зверненні Королеви Вікторії до парламенту 1860 р. у фразі «*by the judicious Forbearance of My Naval and Civil Officers on the Spot, and by the*

equitable and conciliatory provisional Arrangement» [70] зафіксовано три елементи у вигляді словосполучень іменник + прикметник на його позначення: *judicious Forbearance, equitable Arrangement, conciliatory Arrangement*. Проте, основний акцент зроблено саме на епітети, *judicious, equitable, conciliatory*, які надають більшої виразності і урочистості. В уривку «*the Loyalty of My Indian Subjects, and of the good Feeling evinced by the Native Chiefs and the great Landowners of the Country*» [70] спостерігаємо таку трійчаста конструкція: *Indian Subjects, Native Chiefs, great Landowners*, де основний акцент – на іменниках, що підкреслює їх значущість.

У тронній промові Єлизавети II 1952 р. є така трискладова конструкція: «*...Her Majesty did make, subscribe, and audibly repeat the said Declaration ...*» [87]. Ця конструкція складається з трьох дієслів: *make, subscribe, audibly repeat*. В уривку «*...do solemnly and sincerely in the presence of God...*», [87], побудовано урочисту форму також з трьох дієслів: *profess, testify, declare*.

У фразі «*...to confer on vital problems of finance, commerce and economic policy*», [87] є трискладова конструкція з іменників: *finance, commerce and economic policy*; так само, як і у фразі з цієї ж тронної промови: «*...all engaged in agriculture, mining and industry...*». [87] Тут спостерігається трискладова конструкція з двох іменників та одного герундію / дієслівного іменника: *agriculture, mining and industry*.

В тронній промові Короля Карла III 2023 р. знаходимо такі слова: «*...increase economic growth and safeguarding the health and security of the British people...*» [81]. Тут трійчаста конструкція складається з іменників: *growth, health, security*. В уривку «*help household finances, reduce public sector debt, and safeguard the financial security of the country*» [81] трискладова конструкція представлена у вигляді трьох словосполучень «присудок + прямий додаток»: *help household finances, reduce debt, safeguard security*, так само, як і у наступному прикладі, «*...support Ukraine, strengthen NATO and address the most pressing security challenges...*» [81] або «*...the consequences of the barbaric acts of terrorism against the people of Israel, facilitating humanitarian support into Gaza and supporting the*

cause of peace and stability in the Middle East» [81], де можна знайти наступну трійчасту конструкцію: *terrorism consequences, humanitarian support, peace and stability support*.

Тронні промови монархів зазвичай мають **посилання на історичну спадщину, національні цінності, моральні імперативи**.

Наприклад, в урочистому зверненні Королеви Вікторії до парламенту 1837 року є такі посилання на історичну спадщину: «...the engagements of my Crown with the Queen of Spain, according to the stipulations of the treaty of Quadruple Alliance» (Згадка про міжнародний договір (Quadruple Alliance), укорінений в європейській дипломатичній традиції XVIII-XIX ст., демонструє повагу до історичних зобов'язань Корони у сфері міжнародної політики), «*I place unreservedly at your disposal those hereditary revenues which were transferred to the public by my immediate predecessor...*» (посилання на традицію передачі спадкових доходів монарха державі — це своєрідний історичний компроміс між монархією та парламентом у Британії), «The early age at which I am called to the Sovereignty of this kingdom...» [59] (натяк на тяглість монархічної традиції та історію наслідування престолу).

Також у цій промові є згадки про національні цінності: «...securing to them the advantages of peace» (йдеться про мир як базову цінність британської політики), «...that the expenditure in this, as in every other department of the Government, should be kept within due limits» (економічна поміркованість та контроль над витратами — це ключова адміністративна та громадянська цінність), «...better and more effectual administration of justice is amongst the first duties of a Sovereign» (справедливість і правосуддя визнаються першочерговим обов'язком держави та монарха), «...spirit of impartiality and justice...» [59] (заклик до неупередженості та справедливості у вирішенні соціальних та політичних питань.).

У промові є моральні імперативи: «...*it will be your duty to consult whether it may not be safe and wise to establish by law some well regulated means of relief for the destitute in that country [Ireland]*» (йдеться про моральний обов'язок перед

бідними та знедоленими, зокрема щодо Ірландії.), «...Municipal Government of the cities and towns in Ireland calls for better regulation» (поклик до відповідальності держави у забезпеченні належного врядування на місцях), «...I should place my reliance upon your cordial co-operation, and upon the love and affection of all my people» (моральна основа влади — це співпраця з парламентом і прихильність народу), «...under Divine Providence...» [59] (визнання вищого морального авторитету як Божого Провидіння і джерела моральної легітимації монаршої влади).

Усі ці елементи свідчать про укоріненість британської політичної системи в історичних традиціях, її орієнтацію на національні цінності порядку, справедливості та миру, а також про усвідомлення моральної відповідальності перед народом і суспільством.

У тронній промові Короля Георга VI 1940 р. можна побачити чіткі посилання на історичну спадщину: «The staunchness of the men of the Merchant and Fishing Fleets has added lustre to the ancient traditions of the sea» (посилання на морську історію Британської імперії, її славні традиції флоту, що формували національну ідентичність), «The prowess of the Armed Forces of My Empire and of those of My Allies» (згадка про спадщину Британської імперії як світової військової та політичної сили); національні цінності: «...until freedom is made secure», «...ordered liberty and social justice» (вказівка на національне прагнення до поєднання свободи з соціальною справедливістю.), «...how widely shared are the ideals of ordered freedom, of justice and security» [54] (монарх дає зрозуміти, що спільні цінності свободи, справедливості, безпеки — не лише національні, а й спільні для союзників.).

Крім того, в промові також є моральні імперативи: «My peoples and My Allies are united in their resolve to continue the fight against the aggressor nations until freedom is made secure» (боротися проти агресора заради безпеки і свободи — це моральний обов'язок.), «...compensating those whose home or business property has... been destroyed or damaged by enemy attack...» (моральне зобов'язання держави захищати і підтримувати постраждалих громадян), «My Government will

take every possible step to sustain the health and well-being of My people in their ordeal» (цей моральний імператив стосується турботи про добробут і здоров'я людей у часи випробувань) і заключне *«I pray that the Almighty may give His blessing to your counsels»* [54] як апеляція до вищої духовної сили як моральний авторитет і джерело натхнення для державних рішень.

Отже, всі вище згадані елементи в цій промові Георга VI демонструють посилення на глибокі традиції, спільні для британської нації цінності та моральну відповідальність держави перед народом.

Утпромові Короля Карла III 2024 р. можна чітко ідентифікувати посилення на історичну спадщину, національні цінності та моральні імперативи. Ось – посилення на історичну спадщину: *«My Government will ensure a strong defence based on the North Atlantic Treaty Organisation's common values of individual liberty, democracy, human rights and the rule of law», «The Queen and I look forward to our Visit to Samoa alongside the Commonwealth Heads of Government Meeting in October, and our Visit to Australia», «My Government will strengthen its work with the devolved governments in Scotland, Wales and Northern Ireland...», «Legislation will be introduced to establish a statutory Armed Forces Commissioner to act as a strong independent champion for our gallant Armed Forces and their families», «My Ministers will seek to raise educational standards and break down barriers to opportunity»* [56]. У промові є і посилення на історичний міжнародний альянс (НАТО) та його цінності, до яких традиційно належить Велика Британія, і згадка про Співдружність націй, що є історичною спадщиною Британської імперії, а також Шотландію, Уельс та Північну Ірландію як частини Сполученого королівства, вшанування британської військової спадщини й традиції захисту армії, соціальну справедливість і рівні можливості.

У тексті промови Карла III є різноманітні моральні імперативи: *«...bring forward plans to halve violence against women and girls», «...modernise the Mental Health Act...», «...ban conversion practices», «...restrict advertising of junk food to children»* (турбота про вразливі верстви населення та захист їхніх прав), *«My Government will continue to give its full support to Ukraine...», «My Government will*

play its part in trying to secure long term peace and security in the Middle East» (моральна відповідальність у глобальному контексті), «*My Government recognises the urgency of the global climate challenge...*», «*...committed to a clean energy transition...*» (захист довкілля як моральний обов'язок), «*Legislation will be brought forward to introduce a duty of candour for public servants*» [56] (моральна відповідальність влади, що підкреслює імператив прозорості та чесності влади перед народом).

Тобто, текст промови активно апелює до національних і демократичних цінностей, історичних альянсів і традицій, а також артикулює моральні імперативи щодо справедливості, рівності, захисту прав людини, турботи про довкілля і міжнародної солідарності. Ці посилення – спрямовані на консолідацію суспільства навколо спільної ідентичності та цінностей.

Стосовно інтерпретації наявних в тронних промовах британських монархів **мовленнєвих актів**, вони зазвичай містять **декларативи**, тобто, проголошення намірів, **констатації**, **інформування**; **директиви**, тобто опосередковані спонування до дій, заклики, пропозиції дії, зобов'язання; та **експресиви**, тобто, вдячність, занепокоєння, вираження емоцій, особисте ставлення тощо.

Наприклад, у тронній промові Короля Якова II 1689 р. також можна знайти низку декларативів, директивів та експресивів. Наприклад, декларативи: «*The exemplary loyalty which this nation expressed to me at a time when others of my subjects so undutifully misbehaved themselves to me...*» (ствердження про прояви лояльності та непокори), «*I have also really been for liberty of conscience, and against invading any man's property...*» (декларація власної позиції щодо свободи совісті), «*It was this liberty of conscience I gave which my enemies both abroad and at home dreaded...*» (твердження про страх ворогів перед його політикою), «*I shall also most readily consent to the making such good and wholesome laws...*» (повідомлення про готовність підтримати законотворчість) [55].

Є в цій промові такі непрямі директиви: «*I expect your concurrence in so Christian a work, and in making [laws] against profaneness and all sorts of debauchery*» (очікування співпраці, заклик до підтримки ініціатив), «*I make no*

doubt of your assistance by enabling me to oppose the unjust designs of my enemies...» (очікування допомоги, імпліцитний заклик підтримати його) [55].

Також в промові короля фіксуємо наступні експресиви: «*To my great satisfaction I have not only found you ready to serve me, but that your courage has equalled your zeal*» (вираження задоволення та схвалення), «*I am as sensible as you desire of the signal loyalty you have expressed to me...*» (визнання і вдячність за лояльність), «*This he did at a time when he had so many and so considerable enemies to deal with, and you see, still continues to do*» (захоплення та схвалення дій Французького короля.). [55]

Отже, декларативи в цьому тексті дають історико-політичний контекст і легітимність, директиви – спрямовані на мобілізацію підданих до конкретних дій, а експресиви формують позитивний емоційний контакт із аудиторією, викликаючи симпатію та підсилюючи мотивацію діяти на підтримку монарха. Усі ці елементи разом створюють цілісну риторику, що має на меті одночасно поінформувати, переконати і мотивувати слухачів.

У тронній промові Єлизавети II 2012 року є такі декларативи: «*My Government's legislative programme will focus on economic growth, justice and constitutional reform*», «*My Ministers' first priority will be to reduce the deficit and restore economic stability*», «*My Government will introduce legislation to reform competition law to promote enterprise and fair markets*», «*My Government will introduce legislation to establish a Green Investment Bank*», «*Measures will be brought forward to further strengthen regulation of the financial services sector...*», «*A Bill will be introduced to reduce burdens on charities...*», «*My Government will propose reform of the electricity market...*», «*A draft Bill will be published to reform the water industry...*», «*My Government will bring forward measures to modernise the pension system...*», «*My Government will strive to improve the lives of children and families*», «*My Government will propose measures to improve provision for disabled children...*», «*A draft Bill will be published to modernise adult care and support in England*», «*My Government will continue to work with the fifteen other Commonwealth Realms...*», «*My Government is committed to reducing and preventing*

crime», «My Government will introduce legislation to strengthen oversight of the security and intelligence agencies», «My Government intends to bring forward measures to maintain the ability of the law enforcement...», «My Government will seek the approval of Parliament relating to the agreed financial stability mechanism...», «My Government will work to support a secure and stable Afghanistan...», «My Government has set out firm plans to spend nought point seven per cent of gross national income...», «The United Kingdom will assume the Presidency of the G8 in 2013...», «Prince Philip and I look forward to the London Olympic and Paralympic Games...» [64].

У цій же промові є такі промісиви із імплікацією директивності: *«Legislation will be introduced to reduce burdens on business...», «Legislation will be introduced to establish an independent adjudicator to ensure supermarkets deal fairly...», «Legislation will be introduced to reform public service pensions...», «A draft Bill will be published setting out measures to close the Audit Commission...», «Measures will be proposed to make parental leave more flexible...», «Legislation will be brought forward which will introduce individual registration of electors...», «A Bill will be brought forward to reform the composition of the House of Lords.», «Legislation will be introduced to protect freedom of speech and reform the law of defamation.», «My Government will seek the approval of Parliament on the anticipated accession of Croatia...», «Other measures will be laid before you» [64].*

Також в цій промові є такі експресиви: *«I pray that the blessing of Almighty God may rest upon your counsels.», «Prince Philip and I look forward to the London Olympic and Paralympic Games...» [64].*

Ці категорії відображають офіційний і формальний характер звернення, де переважають декларативи та директиви, а експресиви обмежуються символічними висловами щодо релігійного благословення, особистих очікувань і урочистих подій.

2.2.2. Невербальна та надвербальна складова тронної промови.

Невербальна та надвербальна складова тронної промови є важливою частиною

цього типу політичної комунікації. Вони доповнюють вербальний зміст, тобто текст самої промови, підсилюють вплив на аудиторію та формують певні соціальні і політичні смисли. Тут маються на увазі всі ті сигнали, які передаються без слів. Наприклад, мова тіла, а саме, жести, міміка, постава, рухи рук.

Відкриті руки свідчать про щирість та впевненість, про те, що спікер нічого не приховує, а, навпаки, бажає поділитись чимось з аудиторією і є впевненим у собі, у своїх силах та компетенції. Стиснуті кулаки, навпаки, можуть виражати агресію або напругу. А перехрещені руки демонструють, що спікер – закритий, не готовий відкриватися перед слухачами, налагоджувати дійсний контакт. Рівна постава – показник авторитету та контролю над ситуацією. Права нога, виставлена вперед, свідчить про бажання контролювати аудиторією, брати ініціативу на себе, ліва віддає ініціативу аудиторії, запрошує її до дій [19, с. 45–48, 62–65, 110–112; 40, с. 47–52, 88–93, 140–145].

Емоції на обличчі можуть підсилювати або підривати довіру до слів. Так, спокійне обличчя із впевненим поглядом демонструє лідерство. Прямий зоровий контакт із аудиторією – ознака відкритості, а уникання зорового контакту може бути сприйняте як нещирість [19, с. 85–89, 92–95].

Інтонація як реалізація невербального способу спілкування [28, с. 284; 39, с. 7–10, 28–35, 112–115] визначає емоційний фон, наприклад, натхненність, тривогу, рішучість спікера. І в цьому випадку – важливо правильно розставляти акценти на ключових моментах промови. Темп мовлення також має значення. Наприклад, повільне мовлення — знак обдуманості, пафосу. А швидке мовлення, навпаки, може свідчити про хвилювання або намагання повідомити про якомога більше думок. Сила голосу може відображати впевненість або авторитет. Більш тихіші частини служать для створення емоційного ефекту. А пауза створює драматизм, дозволяє підкреслити важливість сказаного, дає слухачам час осмислити думку [28, с. 285].

Надвербальна складова тронної промови – одяг, атрибутика, антураж [28, с. 285] –також грають суттєву роль при виголошенні тронної промови. Розкішне вбрання, дорогоцінні каміння, ювелірні прикраси, насамкінець, корона, – всі ці

атрибути підсилюють вплив промови, демонструють могутність, добробут, виключність, неперевершеність монарха. Тобто, державна символіка, вбрання лідера, місце виголошення – все це впливає на сприйняття авторитетності промови. Наприклад, виголошення тронної промови в парламенті з трибуни – символічний акт творення влади.

Таким чином, невербальна та надвербальна складові в тронній промові сприяють формуванню іміджа монарха як сильного, впевненого, мудрого чи турботливого. Вони суттєво впливають на переконливість та емоційне сприйняття промови і є маніпулятивним інструментом, а саме, можуть змінити значення навіть нейтрального тексту. Нижче наведемо приклади із тронних промов британський монархів на підтримку висунутих теолретичних припущень.

У тронній промові Єлизавети II 1954 р., можна побачити, як королева, після всіх обов'язкових церемоній читає свою промову [65]: перш, ніж їй, згідно регламенту, передають текст, вона тримає руки відкрито, трохи зігнутими в ліктях, утворюючи ними круг на колінах, сидить рівно, дивиться прямо на членів парламенту, невербально демонструючи відкритість, впевненість і контроль:

Рис. 2.1. Невербальна та надвербальна складова тронної промови Єлизавети II 1954 р.

Коли королеві, в 2016 році, надають текст промови, вона сидить також рівно, спокійно, чітко вимовляє слова, час від часу відриваючи очі від тексту і дивлячись на слухачів. Перед найбільш важливими фразами вона робить паузи,

щоб притягнути ще більше уваги до того, що зараз буде сказано і надати цим словам ще більше значення [66]:

Рис. 2.2. Невербальна та надвербальна складова тронної промови Єлизавети II 2016 р.

Під час урочистого звертання до членів Парламенту 1977 р. Єлизавета II сидить таким же чином, рівно, спокійно, читаючи промову, час від часу підіймає очі на слухачів [67]:

Рис. 2.3. Невербальна та надвербальна складова тронної промови Єлизавети II 1977 р.

Перед частинами промови, на які вона хоче звернути особливу увагу, королева робить паузу і далі підіймає інтонацію, роблячи наголос на окремих словах. Наприклад, на словах *at home* на початку фрази «At home My

Government's first concern will be to strengthen the economy and curb the inflation. ... The energy and enterprise needed to achieve this will be encouraged by reforming and reducing the burden of taxation, providing new incentives to saving and liberating industry from unnecessary intervention by Government» [67].

Так само зроблено наголос на словах *homeless i badly housed* «*My Ministers will pursue a vigorous housing policy with the principal aim of improving the position of the homeless and the badly housed. After consultations with local authorities, housing subsidies will be refashioned so as to give more help to those in greatest need. Home ownership will be encouraged*» [67].

У тронній промові 2021 р. Єлизавета II вже на самому початку підвищує інтонацію, роблячи наголос на словах *My Government's priority* у фразі «*My Government's priority is to deliver a national recovery from the pandemic that makes the United Kingdom stronger, healthier and more prosperous than before*», даючи слухачам зрозуміти, що це – один з головних акцентів дій її уряду [88]:

Рис. 2.4. Невербальна та надвербальна складова тронної промови Єлизавети II 2021 р.

І далі, після паузи, вона знов підіймає інтонацію на словах «*To achieve this*» у фразі «*To achieve this, my Government will level up opportunities across all parts*

of the United Kingdom, supporting jobs, businesses and economic growth and addressing the impact of the pandemic on public services» [88].

Потім можна почути, що інтонація змінюється на більш натхненну, коли йдеться про те, що ті тяжкі обставини будуть подоланими, надвербально підсилюючи надію і впевненість в майбутньому: «*My Government will protect the health of the nation, continuing the vaccination programme and providing additional funding to support the NHS...*», і знов є пауза і наголос на словах «*My Government will protect*» [88], що створює додатковий емоційний вплив.

Король Карл III, очікуючи текст своєї промови, згідно регламенту, сидить рівно, спокійно, держачи руки на колінах. Потім, читаючи промову, ас від часу підіймає очі на слухачів [53]:

Рис. 2.5. Невербальна та надвербальна складова тронної промови Карла III 2022 р.

Король вимовляє слова промови чітко, спокійно, впевнено, також подекуди роблячи паузи і наголос на особливо важливих моментах промови. Наприклад, він підвищує інтонацію на словах «*My Ministers' focus*» у фразі «*My Ministers' focus is on increasing economic growth and safeguarding the health and security of the British people for generations to come*» [53]. Далі, після паузи, він знов підсилює градус промови, підвищуючи інтонацію на словах «*My Government will continue*» у фразі «*My Government will continue to take action to*

bring down inflation, to ease the cost of living for families and help businesses fund new jobs and investment» [53]. Потім він знов робить паузу і далі робить наголос на словах «This Bill will support» у реченні «This Bill will support the future licensing of new oil and gas fields, helping the country to transition to net zero by 2050 without adding undue burdens on households» [53].

Таким чином, аналіз емпіричного матеріалу засвідчує, що за допомогою урочистої церемонії, голосу, інтонації, пози, монархи підсилюють ефект від своєї промови і роблять наголос на найважливіших аспектах своїх промов, демонструючи свою впевненість і важливість того, що вони декларують.

2.3. Когнітивний рівень тронної промови як ритуалізованого типу дискурсу

На когнітивному рівні тронна промова активує специфічний набір ментальних моделей, сценаріїв і фреймів, які як промовець, так і аудиторія актуалізують під час сприйняття й продукування цього тексту.

Урочиста промова монарха до парламенту відтворює традиційний когнітивний сценарій монархічної влади, в якому монарх постає гарантом стабільності, порядку та справедливості, а піддані, як адресати, мають підтвердити свою лояльність. Отже, таким чином через промову легітимізується право монарха владарювати: згадування про «моє право», як, наприклад: «*The exemplary loyalty which this nation expressed to me at a time when others of my subjects so undutifully misbehaved themselves to me, or so basely betrayed me, and your seconding my Deputy as you did in his bold and resolute attesting my right in preserving this kingdom for me, and putting it in a posture of defence, made me resolve to come to you, and to venture my life with you in defence of your liberties and my own right, and to my great satisfaction I have not only found you ready to serve me, but that your courage has equalled your zeal*» [56], «моєї законної влади» – «*My Authority has been everywhere solidly, and, I trust, permanently established. I have received from My Viceroy the most gratifying Accounts of the Loyalty of My Indian Subjects,*

and of the good Feeling evinced by the Native Chiefs and the great Landowners of the Country» [59] – укорінює у свідомості аудиторії уявлення про монарха як єдиного законного правителя.

Фрейм «захисту держави» спрацьовує через апеляції до необхідності спільно захищати «ваші свободи і мої права», протиставлення «свої / вороги», де «свої» – це ті, хто підтримує монарха, а також через підкреслення зовнішніх та внутрішніх загроз, що актуалізує когнітивну схему «ми – проти них»: *«At a time when threats to national security are changing rapidly due to new technology, my Ministers will give the security and intelligence services the powers they need and will strengthen independent judicial oversight», «My Ministers will seek a new security pact to strengthen cooperation on the mutual threats faced by the United Kingdom and the European Union»* [49].

Тронна промова апелює до універсальних цінностей, які легко актуалізуються в свідомості слухачів: свобода слова, законність і справедливість, релігійна мораль, публічне благо і добробут нації: *«My Government will follow out their policy of advancing the social welfare of My People. War pensions will be increased and authority will be sought for increases in retirement pensions and other benefits, and in contributions, under the National Insurance schemes»* [87], *«I am deeply gratified to observe that the great Interests of the Country are generally in a sound and thriving Condition; that Pauperism and Crime have diminished; and that, throughout the whole of My Empire, both in the United Kingdom and in my Colonies and Possessions beyond Sea, there reigns a Spirit of Loyalty, of Contentment, of Order, and of Obedience to the Law»* [58].

Такі фрейми мають глибоке когнітивне укорінення в культурі та слугують як маркери «спільного блага»: *«I fervently pray that His beneficent Power may guide your Deliberations for the Advancement and Consolidation of the Welfare and Happiness of My People»* [55].

Сам монарх у тронній промові моделюється як опікун народу, який робить все, щоб зробити свій народ щасливим і багатим, ризикує життям заради їх свобод. Ця ментальна модель «влади як опікуна» створює в уяві слухачів образ

монарха як особистості, що жертвує собою заради народу, а не лише править ним: *«Of my self I must say this, I never was any greedy scraping grasper, nor a strict fast-holding Prince, nor yet a waster; My heart was never set upon any worldly goods, but only for my Subjects good. What you do bestow on Me, I will not hoard up, but receive it to bestow on you again; Mine own Properties I account yours, to be expended for your good, and your eyes shall see the bestowing of it for your welfare» [70].*

До того ж тронна промова є частиною ритуалу, де учасники мають передбачувані ролі й очікування: монарх звітує про свої наміри, адресати, мається на увазі, демонструють лояльність і підтримку, а спільне повторення цінностей укріплює політичний лад. Отже, цей ритуал забезпечує стабільність когнітивних уявлень про владу, підданство, соціальний порядок.

Таким чином, на когнітивному рівні тронна промова репродукує ментальні моделі легітимної влади, активує фрейми національної єдності, захисту, справедливості, закріплює сценарій взаємної зобов'язаності між монархом і підданими і стабілізує соціальні та політичні уявлення через ритуалізацію. Все це робить тронну промову не лише політичним актом, а й засобом формування та підтримки спільної когнітивної картини світу для всієї нації.

Висновки до розділу 2

1. Тронна промова британського монарха – це глибоко ритуалізований тип дискурсу, що еволюціонував протягом століть, зберігаючи ключову роль у політичному житті Великої Британії. Її історія сягає часів Вільгельма Завойовника, поступово формуючи чітко встановлений порядок відкриття парламенту. Незважаючи на зміни в особі промовця, від лорд-канцлера до самого суверена, церемоніал завжди підкреслював легітимність та стабільність королівської влади та уряду.

2. У сучасний період тронна промова є політичним маніфестом уряду, що викладає його пріоритети та законодавчу програму на майбутню сесію парламенту. Вона слугує не лише для інформування, а й для символічного

підтвердження владних повноважень, консолідації суспільства та формального початку або завершення політичного циклу.

3. На лінгво-прагматичному рівні тронна промова характеризується низкою сталих особливостей. Вона має формалізовану структуру, використовує традиційні формули ввічливості, кліше та постійні звернення до традицій, такі як «My Lords and Members of the House of Commons». Лексика промови офіційна, урочиста, нейтральна та інституціональна, з частим використанням слів, що підкреслюють стабільність, прогрес та єдність. Використання пасивних та безособових конструкцій разом із майбутнім часом підсилює офіційний характер, знижує персоніфікацію дії та акцентує на майбутніх планах уряду.

4. Особливе значення має часте використання монархом присвійного прикметника «My» («My Government», «My Ministers»), що створює відчуття особистої відповідальності монарха за дії уряду та його єдності з нацією. Риторичні прийоми, такі як анафора («My Government», «My Ministers», «My Lords and Members of the House of Commons») та антитеза, підсилюють пафос, структурують текст і підкреслюють ключові ідеї.

5. В основі промови лежить декларативна функція: монарх інформує про свою політичну позицію, погляди, мотиви дій, і викладає факти про минулі події. Водночас промова містить директивні елементи, що виражають спонукання підданих до конкретних дій, а також експресиви, які демонструють емоційне ставлення до ситуації, лояльності підданих та союзників.

6. Таким чином, тронна промова, будучи динамічним ритуалом, що адаптується до мінливих обставин, залишається важливим інструментом комунікації, що не тільки оголошує плани уряду, а й відтворює, підтверджує та легітимізує взаємозв'язок між монархом, урядом та народом Великої Британії.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи, присвяченої аналізу вербальних, невербальних та надвербальних аспектів ритуалізованого дискурсу британського монарха (Тронної промови при відкритті чергової сесії Парламенту), було досліджено теоретичні засади дискурсу як комплексного явища. Було зроблено висновки:

По-перше, що поняття «дискурс» багатоаспектним, динамічним, не тотожним поняттю «текст» і охоплює всю сукупність екстралінгвальних чинників, включаючи когнітивні, соціальні та культурні аспекти.

По-друге, що ритуалізований дискурс — це соціо-лінгвістичний конструкт, що відіграє ключову роль у підтримці соціальної структури та культурної ідентичності. Його основними ознаками є стереотипність, символічність, соціальна зумовленість та нормативність. Цей вид дискурсу виконує важливі соціальні функції: забезпечує згуртованість спільноти, легітимізує владу, підтримує традиції та відтворює соціальні зв'язки.

По-третє, мовленнєвий акт є мінімальною одиницею дискурсу, що поєднує мовну форму, інтенцію мовця та очікувану реакцію адресата.

Отже, аналіз дискурсу – неможливий без урахування невербальних (кінесика, проксемика, окулярика) та надвербальних (інтонація, тембр, темп) компонентів, які доповнюють, уточнюють та навіть заперечують зміст вербального повідомлення.

У другому розділі було проаналізовано тронну промову британського монарха як ритуалізований тип дискурсу у діяхронії. Було встановлено, що тронна промова є не лише декларацією політики уряду, а й ритуалізованою подією, яка зміцнює зв'язок між монархом, парламентом та народом. Основні висновки другого розділу наступні:

Вербальна складова промови характеризується використанням застарілої лексики, кліше та стійких виразів, які надають промові урочистого та традиційного характеру. Також використовуються риторичні прийоми, такі як

антитеза та градація, щоб підкреслити баланс між традиціями й сучасністю, внутрішніми та зовнішніми проблемами.

Невербальні та надвербальні складові промови, такі як пози, жести, інтонація та тембр голосу, відіграють ключову роль у передачі впевненості, урочистості та емоційного ставлення, посилюючи вплив промови на аудиторію.

На когнітивному рівні тронна промова активує ментальні моделі влади, стабільності та захисту, легітимізуючи право монарха на правління.

Таким чином, у дипломній роботі було підтверджено, що тронна промова британського монарха є важливим жанром ритуалізованого дискурсу, який інтегрує вербальні, невербальні та надвербальні елементи, а також когнітивні аспекти для виконання своєї основної функції: підтримання соціального порядку та інституційного авторитету.

Перспективою подальших розвідок є залучення розробленої у роботі моделі аналізу ритуалізованого дискурсу до інших його типів, що функціонують у політичній системі англomовних країн та їхнє порівняння в діахронії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : монографія. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Безугла Л.Р. До питання розмежування прагматики, стилістики та прагмалінгвістики. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2014. № 1102, Вип. 77. С. 6–10.
3. Бугайчук О. В. Дискурс і текст : взаємозв'язок та відмінності. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки.* № 212. С. 76–83. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-11>.
4. Габермас Ю. Постметафізичне мислення: монографія. Київ : Дух і Літера, 2011. 280 с.
5. Гладуш Н. Актомовленнєва послідовність у діалогічному дискурсі // Слово і речення: синтактика, семантика, прагматика : мат-ли Міжнародної наукової конференції, 10 –12 жовтня 2013 р., Київ, 2014. С. 115–119.
6. Голубенко Н. І. Критичний дискурс-аналіз у дослідженні модальності в інтерсеміотичному перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 2021. № 52, Т. 2. С. 121 – 126. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.52-2.29>
7. Дзюба О. Як аналіз дискурсу може розпізнати загрози національній безпеці. *Просвітницькі матеріали. Серія: Свобода слова і національна безпека.* Київ : УНЦПД, 2022. 25 с.
8. Кость С. Семантико-теоретичний аналіз функціонування терміна дискурс. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології».* 2010. № 675. С. 121–124.
9. Кочан І. Помітне надбання сучасної української лінгвістики. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна.* 2024. Випуск 76. С. 288–292.
10. Кочан І. Практикум з лінгвістики тексту : навчальний посібник. Дрогобич-Львів: Просвіт, 2020. 217 с.

11. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. Київ : Академія, 2010. 464 с.
12. Конспект лекцій з дисципліни «Текст і текстова комунікація в аспекті перекладу» для магістрантів спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації 035.04 «Германські мови та літератури (переклад включно)» усіх форм навчання / Укл.: М. О. Кузнецова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 88 с.
13. Куліш А. Р. Дискурсологічні студії в Україні: основні поняття, терміни і проблеми. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип 25, Т. 1. С. 179 –184.
14. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі. Харків: Константа, 2004. 292 с.
15. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.
16. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: постколоніальний вимір : монографія. Київ : КМ Академія, 2004. 220 с.
17. Матвієнко І. С. Автор, текст, дискурс: філософські розвідки Мішеля Фуко. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2016, Вип. 3–4. С. 81–86. DOI: 10.35423/2078-8142.2016.3-4.08
18. Морозова І. І. Британський жіночий дискурс в діяхронії : XVIII–XXI ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*. 2014. Вип. 44. С. 197–199.
19. Піз А. Мова рухів тіла : монографія. Київ : Основи, 2002. 320 с.
20. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К. : Видавничий центр «Київський університет», 1999. 307 с.
21. Просяник О. П. Фердинанд де Соссюр: деміфологізація концепції / Харків: Харківське історико-філолог. т-во, 2018. 276 с.
22. Рябчук А., Хурцидзе Т. Застосування дискурс-аналізу в сучасних соціальних дослідженнях. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. 2023. Том 6. С. 3–15.

23. Сардак О. В. Аналіз концепції «мовних ігор» Л. Вітгенштейна. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2012. Вип. 65. С. 204–206.

24. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія : монографія. Київ – Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.

25. Семенюк І. З. Теорії мовленнєвих актів у XXI столітті. *International Science Journal of Education and Linguistics*. 2023. Vol. 2, No. 5. С. 10–14. doi:10.46299/j.isjel.20230205.02

26. Синиця А. С. Концепція мовної гри Л. Вітгенштейна *Актуальні проблеми духовності*. 2008. Vol. 9. С. 126–133. <https://doi.org/10.31812/apd.v0i9.1677>.

27. Солдатова Л. Поняття «мова» у дослідженнях представників празького лінгвістичного гуртка. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2020. Т. 31. С. 33–45. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2020-31-33-45>.

28. Солощук Л.В. Принцип ідентифікаційної взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації в англomовному діалогічному дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 24. С. 282–286.

29. Ткаченко А. О. Мистецтво слова: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. з гуманіт. спец. філологія, журналістика, літературна творчість. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.

30. Шевченко І. С. Дискурс і когнітивно-комунікативна парадигма лінгвістики. *Мова. Людина. Світ. До 70-річчя проф. М. Кочергана : зб. наук. ст.* Київ : Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 148–156.

31. Шевченко І. С. Категорії дискурсу як евристична проблема // *Каразинські читання: Людина, мова, комунікація : IX наук. конф. з міжнар. участю, 05 лют. 2010 р. : тези доп.* Харків, 2010. С. 336–338.

32. Шевченко І. С. Мішель Фуко і дискурсивна парадигма в лінгвістиці. *Вісник Київського нац. лінгв. ун-ту. Серія Філологія*. 2009. Т. 12, № 1. С. 44–49.

33. Шевченко І. С. Мовленнєвий акт і дискурс в когнітивно прагматичному та історичному ракурсі. *Переклад у наукових дослідженнях Харківської школи: кол. монографія*. Вінниця: Нова книга, 2013. С. 117–134.
34. Шевченко І. С., Петренко О. В. Дискурсивні стратегії невічливості у когнітивно-прагматичному вимірі. *Вісник Львівського університету. Сер. філологічна*. 2019. Вип. 70. С. 91–101.
35. Шишкін Д. О. Дискурс Юргена Габермаса: метафізика після Канта / *Грані. Серія: Філософія*. 2014, № 10 (114). С. 38–42.
36. Austin J. L. *How to Do Things with Words*. Harvard University Press, USA, 1975. 168 p.
37. Birdwhistell R. L. *Kinesics and Context: Essays on Body Motion Communication*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1970. 350 p.
38. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/discourse> (дата звернення: 10.09.2025).
39. Crystal D. *Prosodic Systems and Intonation in English*. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 390 p.
40. Cannadine D. *The Houses of Parliament: history, art and architecture*. London : Merrell, 2000. 288 p.
41. Fairclough, Norman. *Language and globalization*. New York: Routledge, 2006. 186 p.
42. Foucault M. *The Discourse on Language. The Archaeology of Knowledge : And the Discourse on Language*. New York : Pantheon Books, 1972. P. 215–237.
43. Gee James Paul. *Introducing Discourse Analysis: From Grammar to Society*. Tailor & Francis e-Library. USA, 2018. 168 p.
44. Gee James Paul. *Social Linguistics and Literacies: Ideology in Discourses*. Third Edition. The Cromwell Press. Trowbridge, Wiltshire, Great Britain, 2008. 257 p.
45. Goffman E. *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*. New York: Anchor Books, 1967. 282 p.
46. Goodrich Peter. *Languages of Law: From Logics of Memory to Nomadic Masks*. Great Britain, Cambridge University Press, 2004. URL:

https://openlibrary.org/books/OL9739662M/Languages_of_Law (дата звернення: 10.09.2025).

47. Hall Stuart. Cultural Identity and Diaspora. Duke University Press, USA, 1990. URL: <https://warwick.ac.uk/fac/arts/english/currentstudents/postgraduate/masters/modules/asiandiaspora/hallculturalidentityanddiaspora.pdf> (дата звернення: 10.09.2025).

48. Harris Zellig S. Discourse Analysis. University of Pensilvania. Society of America. Vol. 28, No. 1 (Jan. – Mar., 1952). Н. 1–30.

49. His Majesty's most gracious speech to both houses of Parliament: 27 October 1775 / Library of Congress. URL: <https://www.loc.gov/resource/rbpe.10803800/?st=text> (дата звернення: 10.09.2025).

50. His Majesty's Most Gracious Speech: Commons Sitting, 6 February 1911 / Hansard 1803–2005. URL: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1911/feb/06/his-majestys-most-gracious-speech> (дата звернення: 11.09.2025).

51. Holmes J. An Introduction to Sociolinguistics. London, New York: Routledge, 2008. 489 p.

52. Hymes D. Models of the Interaction of Language and Social Life. *Directions in Sociolinguistics : The Enthrography of Communication*. New York : Holt, Rinehart & Winston, 1972. P. 35–71.

53. King Charles III opens parliament: Full throne speech. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_wLSuADOS14 (дата звернення: 11.09.2025).

54. King George VI – 1940 King's Speech / UKPOL. URL: ukpol.co.uk/king-george-vi-1940-kings-speech/ (дата звернення: 10.09.2025).

55. King James II's Speech from the Throne, May 7, 1689. URL: <http://www.jacobite.ca/documents/16890507.htm> (дата звернення: 11.09.2025).

56. King's Speech / Volume 752: debated on Wednesday 17 July 2024. UK Parliament. HANSARD. URL: <https://hansard.parliament.uk/commons/2024-07-17/debates/2D7D3E47-776E-4B81-8E2A-7854168D6FED/King%E2%80%99SSpeech> (дата звернення: 11.09.2025).

57. Literary Devices. Definition and Examples of Literary Terms. URL: https://literarydevices.net/tricolon/?utm_source (дата звернення: 11.09.2025).

58. Message From King George VI: Address To His Majesty / UK Parliament. HANSARD. URL: <https://hansard.parliament.uk/Commons/1936-12-14/debates/596d4ead-74a8-4d98-94a7-7a23bd71e914/MessageFromKingGeorgeVi> (дата звернення: 11.09.2025).

59. Most Glorious Speech of Her Gracious Majesty Queen Victoria... 20 November 1837. URL: <https://www.youngqueenvictoria.co.uk/queenvictoriarevivalqueen-victoria-s-speech-her-majesty-s-most-gracious-speech-to-the-houses-of-parliament-5th-februa> (дата звернення: 10.09.2025).

60. OnlyArt. Дискурс: URL <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/dyskurs/> (дата звернення: 03.09.2025).

61. Oxford Classical Texts: Aristotelis: Ars Rhetorica. Oxford: Oxford University Press; Oxford Classical Texts, 1959. 220 p.

62. Queen Elizabeth II First Speech Marking the 65th State Opening of Parliament. URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/queenelizabethstateparliament2019.htm> (дата звернення: 10.09.2025).

63. Queen Elizabeth II Speech: State Opening Of Parliament (1961) / British Pathé. URL: <https://www.britishpathe.com/asset/86175/> (дата звернення: 10.09.2025).

64. Queen Elizabeth II – 2012 Queen's Speech. URL: <https://www.ukpol.co.uk/queen-elizabeth-ii-2012-queens-speech/> (дата звернення: 10.09.2025).

65. Queen Elizabeth II's Throne speech 1954. URL: https://www.youtube.com/watch?v=c_bdbg727Gc (дата звернення: 10.09.2025).

66. State Opening of Parliament 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E0UcjSHd7mo&t=277s> (дата звернення: 11.09.2025).

67. From the archives: Queen Elizabeth II delivers speech from the throne in Canada (1977). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vodfhhuRFhc&t=407s> (дата звернення: 11.09.2025).

68. Queen Victoria – 1872 Queen's Speech. URL: <https://www.ukpol.co.uk/queen-victoria-1872-queens-speech/> (дата звернення: 11.09.2025).

69. Queen Victoria – 1880 Queen's Speech URL : <https://www.ukpol.co.uk/queen-victoria-1880-queens-speech/> (дата звернення: 11.09.2025).

70. Queen Victoria's speech to Parliament 24 Jan 1860. <https://www.rct.uk/group/381/content/collections/royal-archives/prince-alberts-official-papers/queen-victorias-speech-to-parliament-0> (дата звернення: 11.09.2025).

71. Queen Victoria's speech to Parliament 7 Jun 1859. URL : <https://www.rct.uk/group/381/content/collections/royal-archives/prince-alberts-official-papers/queen-victorias-speech-to-parliament> (дата звернення: 11.09.2025).

72. Queen Victoria's speech – Her Majesty's most gracious speech to The Houses Of Parliament, 31st January 1854. URL: <https://www.youngqueenvictoria.co.uk/queenvictoriarevivalqueen-victoria-s-speech-her-majesty-s-most-gracious-speech-to-the-houses-of-parliament-31st-janua> (дата звернення: 11.09.2025).

73. Queen Victoria's speech – Her Majesty's most gracious speech to The Houses Of Parliament, 5th February 1861. URL: <https://www.youngqueenvictoria.co.uk/queenvictoriarevivalqueen-victoria-s-speech-her-majesty-s-most-gracious-speech-to-the-houses-of-parliament-5th-februa> (дата звернення: 11.09.2025).

74. Queen's Speech 2022. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/queens-speech-2022> (дата звернення: 10.09.2025).

75. Searle J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge : Cambridge University Press, 1969. 203 p.

76. Slovnyk.me. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnyk.me/dict/vts> (дата звернення: 11.09.2025).

77. Sovereigns' first state opening speeches / UK Parliament. House of Lords Library. URL: <https://lordslibrary.parliament.uk/sovereigns-first-state-opening-speeches/> (дата звернення: 11.09.2025).

78. State opening of parliament by her majesty, Queen Elizabeth – 1970. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=yZkM39x2QuM> (дата звернення: 11.09.2025).

79. Stibbe Arran. Critical discourse analysis and ecology: the search for new stories to live by. In: J. Richardson and J. Flowerdew, eds. *The Routledge handbook of Critical Discourse Analysis*. London: Routledge, 2012. 29 p.

80. The Golden Speech of Queen Elizabeth to Her Last Parliament, 30 November 1601. URL: <https://quod.lib.umich.edu/e/eebo/A84363.0001.001/1:1?rgn=div1&view=fulltext> (дата звернення: 11.09.2025).

81. The King's Speech 2023. URL : <https://www.gov.uk/government/speeches/the-kings-speech-2023> (дата звернення: 10.09.2025).

82. The King's Speech : Lords Sitting, 3 November 1936 / Hansard 1803–2005. URL : <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1936/nov/03/the-kings-speech> (дата звернення: 09.09.2025).

83. The King's Speech : Lords Sitting, 26 October 1937 / Hansard 1803–2005. URL: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1937/oct/26/the-kings-speech> (дата звернення: 09.09.2025).

84. The Queen's Speech : 1 November 1960, vol. 226 cc1–61 / UK Parliament. Hansard. URL : <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1960/nov/01/the-queens-speech> (дата звернення: 09.09.2025).

85. The Queen's Speech : 5 February 1884, vol. 284 / UK Parliament. Hansard. URL : <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1884/feb/05/the-queens-speech> (дата звернення: 09.09.2025).

86. The Queen's Speech : Lords Sitting, 2 July 1970 / UK Parliament. Hansard. URL : <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1970/jul/02/the-queens-speech> (дата звернення: 09.09.2025).

87. The Queen's Speech: Lords Sitting, 4 November 1952 / Hansard 1803–2005. URL: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1952/nov/04/the-queens-speech> (дата звернення: 09.09.2025).

88. The Queen's Speech begins: The State Opening of Parliament 2021 / BBC News. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=M7xeBtnUFEY> (дата звернення: 09.09.2025).

89. The Word of a Prince: A Life of Elizabeth I from Contemporary Documents / Maria Perry. Boydell Press, 1990 and 1999. 1559 Parliament Speech. URL: <https://www.elizabethfiles.com/resources/speeches/1559-parliament-speech/> (дата звернення: 09.09.2025).

90. Torrance D. State opening of Parliament – history and ceremonial / House of Commons Library, 18 July 2024. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9501/> (дата звернення: 09.09.2025).

91. Turner V. The Ritual Process: Structure and Anti-Structure. Ithaka, New York : Cornell University Press, 1991. 211 p.

92. Van Dijk T. A. Discourse and Power. NY: MacMillan, 2008. 320 p.

93. Van Dijk T. A. Handbook of Discourse Analysis : Discourse analysis in society. London : Academic Press, 1985. Vol. 4. 228 p.

94. Van Dijk T. A. Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society* . 1993. Vol. 4, Iss. 2. P. 249–283.

95. Van Dijk T. A. Studies in the Pragmatics of Discourse. Hague ; New York : Mouton Publishers, 1981. 331 p.

96. Van Gennep A. The Rites of Passage. The University of Chicago Press. 1960. 228 p.

97. What is the King's Speech and why is it important? URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32816450> (дата звернення: 11.09.2025).

ABSTRACT

of the MA thesis “Speech from the Throne as a Genre of Ritualised Discourse” (Kharkiv, 2025) written by Maiia I. Selatyna (research advisor – I.I. Morozova, PhD)

The thesis “Speech from the Throne as a Genre of Ritualised Discourse” analyses the State Opening of Parliament speech from the perspective of ritualisation of the British monarch’s discourse, revealing its structural, pragmatic, and cognitive features. The relevance of the research is determined by the general anthropocentric orientation of contemporary linguistics, which directs the researcher towards the study of language in its immediate functioning, that is, within the communicative interaction of its speakers.

The object of the study is ritualized political discourse, and the subject is the British monarch’s Speech from the Throne as a genre of ritualised discourse.

The project aims at conducting a comprehensive analysis of the Speech from the Throne and establishing its cognitive, pragmatic, and structural aspects. The following objectives were addressed in order to achieve the aim: to define the theoretical underpinnings of the ritualised discourse study, to characterise the Speech from the Throne as a ritualised political discoursegenre, to analysing its verbal, non-verbal, and cognitive components, and to study the diachronic dynamics of the components of the Speech from the Throne.

The research material is made up of the texts of British monarchs’ Speeches from the Throne ranging from the 16th to the 21st centuries whose total volume is 246, 107 characters. The speeches contain extracts that verbalise lexical, pragmatic and cognitive strata of the Speeches from the Throne selected by continuous sampling.

The following research methods were used: discourse analysis, cognitive-pragmatic analysis, elements of content analysis, and comparative method.

The scientific novelty of the work lies in the comprehensive analysis of the Speech from the Throne as a ritualized genre, taking into account cognitive, pragmatic, and communicative aspects.

The applied value of the results of the study consists in the possibility of their implementation in courses on text linguistics, pragmatics, political linguistics, as well as in the practice of translating official speeches.

The structure of this project includes an introduction, two chapters with conclusions to each of them, general conclusions, a bibliography (97 entries of which 62 are in English), and an abstract.

This first chapter provides a conceptualisation of the notion of discourse in contemporary linguistics, with particular attention paid to the historical trajectory of discourse studies, the interpretative approaches developed within the Kharkiv linguistic school, and the conceptualisation of ritualised discourse as a socio-linguistic construct. The chapter specifies the speech act as the basic unit of discourse and outlines the role of non-verbal and supra-verbal strata in the constitution and interpretation of discursive output.

The second chapter examines the Speech from the Throne as a ritual of the British political system, specifying its status as a ritualised discourse type at the linguistic and pragmatic level through the analysis of its verbal, non-verbal, and supra-verbal constituents. In addition, the chapter addresses the cognitive dimension of the throne speech, explicating the mental models, inferential patterns, and shared presuppositions that structure its production and interpretation.

The key findings defended in the MA project are that the British monarch's throne speech is a stable ritualised genre of political discourse, its ritualisation is manifested at verbal, non-verbal, and cognitive levels, and its genre features change depending on the socio-political context.

The primary outcomes of the research were presented at the Students' Scientific Conference of the Department of English Philology and Foreign Languages Teaching Methods at V. N. Karazin Kharkiv National University (November 19, 2025). Based on the results of the research, an article was prepared and submitted for publication.